

Satu Matikainen
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö, 2019

MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN OPISKELI- JOIDEN KOKEMUKSIA OPINTO-OHJAUK- SESTA AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN PÄÄT- TÖVAIHEESSA

Case Keuda

TIIVISTELMÄ

Satu Matikainen

Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kokemuksia opinto-ohjauksesta aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa. Case Keuda.

41 sivua, 2 liitettä

3/2019

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyö käsittelee aikuisten perusopetuksen päättövaiheen maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kokemuksia opinto-ohjauksesta Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Keudassa.

Teoriaosuudessa käsitellään maahanmuuttajuutta, monikulttuurisuutta, maahanmuuttajien koulutustaustaa, oppimisvaikeuksia ja suomen kielen haasteita. Samoin tarkastelussa ovat sekä valtakunnalliset että Keudan oma aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelma, maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opinto-ohjaus sekä Keuda opetuksen järjestäjänä.

Tutkimuksessa kartoitettiin opiskelijoiden kokemuksia päättövaiheen opinto-ohjauksesta yleisesti, ura- ja jatko-opintoihin suunnatusta opinto-ohjauksesta sekä opiskelijoiden tulevaisuuden suunnitelmia työ- ja jatko-opinnoista. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineistonkeruumenetelmä oli puolistrukturoitu teemahaastattelu. Haastattelin kuutta opiskelijaa.

Aikuisten perusopetuksen maahanmuuttajataustaiset opiskelijat olivat melko tyytyväisiä saamaansa opinto-ohjaukseen. Opinto-ohjaus koettiin tärkeäksi ja hyödylliseksi varsinkin, kun siihen yhdistyi opettajien oppituntien aikana antama tuki ja ohjaus. Jatkossa henkilökohtaisen ohjauksen saatavuuteen tulee kuitenkin kiinnittää aiempaa enemmän huomiota, samoin kuin työnhakuun liittyvän ohjauksen ajankohtaan ja positiivisen opiskelukokemuksen luomiseen. Vaikka hakeutuminen työelämään ja jatko-opintoihin jännittää, oli kaikilla haastateltavilla kuitenkin suunnitelmia opintojen jatkamisen suhteen. Ammatillinen koulutus näyttäisi houkuttelevimmalta mahdollisuudelta hankkia ammatti ja työ ja sopeutua suomalaiseen yhteiskuntaan.

Asiasanat: aikuisten perusopetus, monikulttuurisuus, opinto-ohjaus, ura- ja jatko-opinto-ohjaus

ABSTRACT

Satu Matikainen

Experiences of students with an immigrant background of guidance counselling at the final stage of adult basic education. Case Keuda.

41 p., 2 appendices

March 2019

Diaconia University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services and Health Care

Bachelor of Social Services

This thesis discussed the experiences the students with an immigrant background have on the guidance counselling provided by the Keuda Group for Vocational Education and Training. The guidance counselling was offered at the final stage of adult basic education.

The theory frame deals with immigration, multiculturalism, the educational backgrounds of immigrants and their learning difficulties and challenges with the Finnish language. The study also examined both the national core curriculum and the guidelines the curriculum Keuda has for adult basic education, guidance counselling for students with an immigrant background, and Keuda as an education provider.

The process of the study involved surveying students' experiences of guidance counselling at the final stage of their studies on a general level, guidance counselling focusing on further studies, and the students' future plans concerning work and further studies. The thesis was implemented as a qualitative study and semi structured theme interviews were used as the data collection method. In total, six students were interviewed.

As a result of the study, the students with an immigrant background in adult basic education were fairly satisfied with the guidance counselling they had received. Especially, they stated the guidance counselling important and beneficial when this was combined with support provided by teachers during lessons. In the future, however more attention should be paid the availability of personal guidance as well as the time for providing guidance related to the job seeking and creating a positive studying experience. While the interviewees felt anxious about entering the working life, they all had plans concerning continuing their studies. Vocational education and training appeared to provide the most attractive opportunity for getting a profession and finding a job, allowing the students become fully part of Finnish society.

Keywords: adult basic education, multiculturalism, guidance counselling, career guidance, guidance on further studies

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	4
2. MONIKULTTUURISUUS JA MAAHANMUUTTAJUUS.....	5
2.1 Monikulttuurisuus	5
2.2 Maahanmuuttaja	6
2.3 Maahanmuuttajien koulutustausta	8
2.4 Oppimisvaikeudet ja haasteet suomen kielen oppimisessa	9
3. KEUDA KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄNÄ.....	13
3.1 Keuda aikuisten perusopetuksen toteuttajana	14
3.2 Opinto-ohjaus Keudassa.....	17
4. OPINTO-OHJAUKSEN MERKITYS OPISKELIJALLE	19
4.1 Maahanmuuttajataustaisen opiskelijan ohjaus.....	19
4.2 Opiskelijoiden hyvinvoinnin tukeminen.....	22
4.3 Henkilökohtainen opetussuunnitelma, HOKS	24
5. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	25
5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	25
5.2 Ryhmähaastattelu ja haastatteluteemat	26
5.3 Aineiston keruu	27
5.4 Aineiston analysointi	28
6. TUTKIMUSTULOKSET	30
6.1 Henkilökohtaista ohjausta kaivataan lisää.....	30
6.2 Ura- ja jatko-opinto-ohjausta tarvitaan jo syyslukukaudella.....	32
6.3. Selkosuomea ja positiivista kannustamista toivotaan lisää	34
6.4 Tavoitteena opintojen jatkaminen	35
7. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	37
7.1 Eettisyys ja luotettavuus.....	39
7.2 Oma ammatillinen kehittyminen	40
7.3 Tulosten hyödyntäminen	41
LÄHTEET.....	42
LIITE 1: HAASTATTELULUPA	47
LIITE 2: TEEMAAHAASTATTELURUNKO	48

1 JOHDANTO

Ulkomaalaistaustaisen väestön määrä Suomessa on kasvanut tasaisesti koko 2000-luvun ajan ja jatkaa kasvuaan. Vuonna 2017 ulkomaalaistaustaisten määrä Suomessa oli noin 385 000 henkeä (Tilastokeskus 2018). Vaikka suurimmalla osalla Suomeen tulevista maahanmuuttajista on jo jonkinasteista koulutusta taustalla, osalla jopa korkeakoulututkinto, elää Suomessa 26 950 maahanmuuttajaa ilman minkäänasteista muodollista koulutusta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017). Maahanmuuttajien työllistymisen ja jatkokoulututtamisen kannalta kouluttautumiselle ja aikuisten perusopetukselle on suurta tarvetta. Tämä tekee opinnäytetyöni aiheesta ajankohtaisen.

Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymässä Keudassa opiskelee lukuvuonna 2018–2019 aikuisten perusopetuksessa paljon opiskelijoita, joilta puuttuu perusasteen oppimäärä. Opiskelijoita on yhteensä 81 yli 20 eri maasta, heistä neljä on kantasuomalaisia. Aikuisten perusopetus poikkeaa tavanomaisesta aikuisille suunnatusta opetuksesta siinä, että opiskelijat tulevat hyvin erilaisista taustoista ja erilaisin taustatiedoin ja taidoin. Osa opiskelijoista tulee maista, joissa opetus on perustunut niin sanottuun mestari-kisälli-malliin, jossa oppimisen painopiste on käytännön tekemisessä. Kriittistä ajattelua ja esimerkiksi itseohjautuvuutta ja ongelmanratkaisutaitoja ei ole aikaisemmissa opinnoissa välttämättä korostettu ja vahvistettu samalla tavalla kuin suomalaisessa koulujärjestelmässä (Trux 2009,152–153).

Erilaisten kulttuurien muovaamat toimintatavat, tottumukset, näkemyserot, tavat ratkaista erilaisia ongelmia ja tavat ajatella erilaisia asioita tuovat väistämättä oman lisänsä aikuisten perusopetuksen kokonaisuuteen ja toteutukseen. Se miten koulun henkilökunta pystyy ottamaan huomioon nämä suuret kulttuuriperäiset erot opiskelijoiden tiedoissa ja taidoissa luotsatessaan luokkaa kohti perusopetuksen tavoitteita ja päättötodistusta kiinnostaa sekä minua että Keudan henkilöstöä.

Tässä opinnäytetyössä keskityin maahanmuuttajataustaisten aikuisten perusopetuksen opiskelijoiden kokemuksiin opinto-ohjauksesta opintojen päättövaiheessa sekä siihen, miten he kokivat pystyvänsä itsenäisesti tekemään päätöksiä omasta tulevaisuudestaan, jatko-opinnoista tai työelämään hakeutumisesta. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten maahanmuuttajataustaiset aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opiskelijat kokivat opinto-ohjauksen riittävyyden kriittisessä siirtymä- eli nivelvaiheessa.

2. MONIKULTTUURISUUS JA MAAHANMUUTTAJUUS

Maailmalla on käynnissä valtaisa pakolaiskriisi. Suomeen 2000-luvulla tulleiden pakolaisten määrä on vaihdellut vuosittain 1500 ja 6000 henkilön välillä. Vuonna 2015 turvapaikanhakijoiden määrä kasvoi ollen 32 476 henkilöä. Määrät ovat tämän jälkeen laskeneet ja pysyneet jälleen 1500 ja 6000 henkilön välissä. (Sisäministeriö 2018).

2.1 Monikulttuurisuus

Sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee monikulttuurisuuden useamman etnisen ryhmän rinnakkaiseksi olemassaoloksi, joka edellyttää paitsi erilaisuuden ymmärtämistä, myös toisten ihmisten ja kulttuurien hyväksymistä ja huomioimista (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 22). Suomen Punainen Risti (2018) puolestaan määrittelee monikulttuurisuuden erilaisista kulttuureista ja kielellisistä taustoista tulleiden väestöryhmien rinnakkaiseksi yhteiseloksi. Monikulttuurisuus sisältää myös käsitteet monimuotoisuus ja moniarvoisuus, jotka kattavat erilaisten ihmisten huomioimisen ja arvostamisen sekä yhdenvertaisuuden suhteessa toisiinsa (Punainen Risti 2018).

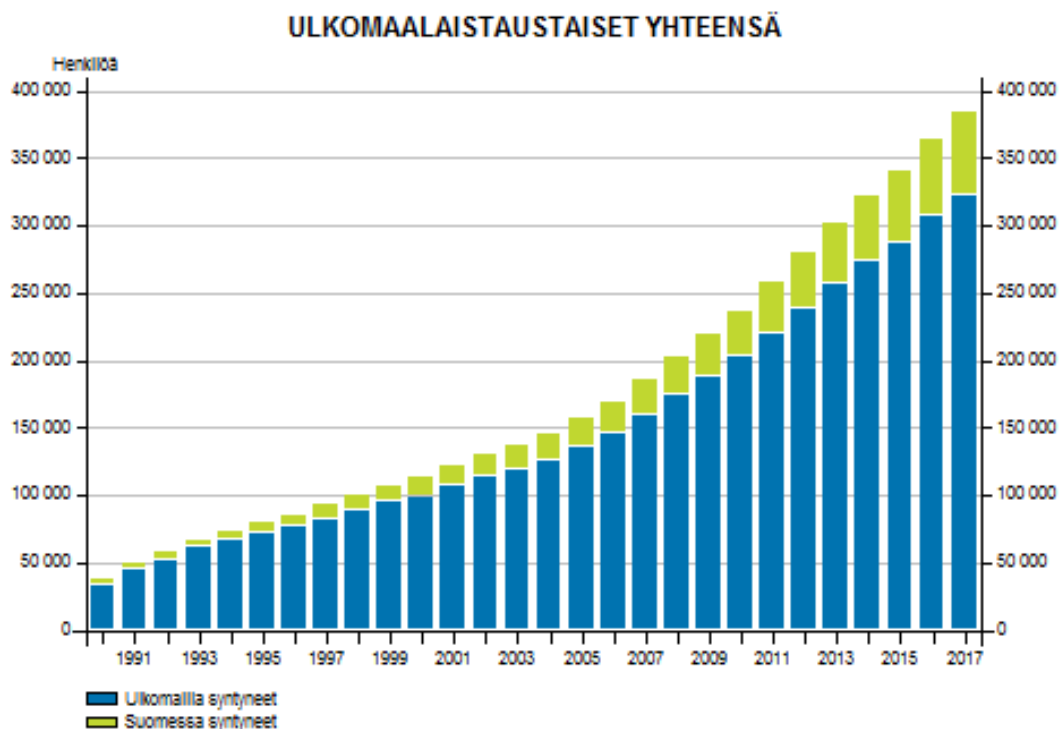
Salminen (2013, 5) toteaa ammatillisen opettajakorkeakoulun kehittämishankkeessa, että suomalaiseen kulttuuriin siirtyvän maahanmuuttajan merkittävien

ja suurin toimintatapoihin liittyvien erojen aiheuttaja on perheeseen, sukuun ja lähiyhteisöön rakentuvat suhteet. Suomessa, kuten muissakin pohjoismaissa, on korostettu perinteisesti itsenäisyyttä ja yksin pärjäämistä. Yhteisöllisimmistä kulttuureista, joissa kenties herkemmin otetaan toiset ryhmän jäsenet huomioon, tulleille tämä on vierasta ja saattaa aiheuttaa hämmennystä. Yhteisöllisyyden lisäksi esimerkiksi maailmankatsomus, aikakäsitys ja valtasuhteet saattavat suomalaisessa yhteiskunnassa näyttäytyä varsin erilaisina kuin mihin maahanmuuttaja on tottunut.

Suomi on ollut jo pitkään monikulttuurinen maa. Suomen monikulttuurisuuden historiasta saa viitteitä jo tarkastelemalla romanien historiaa Suomessa, mikä ulottuu aina 1500–1600-luvulle asti. Tätäkin pidempi historia on saamelaisilla. Islamia on Suomessa harjoitettu 1800-luvulta lähtien ja Suomen talvi- ja jatkosodan aikaan maassa eli arviolta tuhat henkinen muslimiväestö. Valtion Pakolaisavustuskeskuksen mukaan vuonna 1922 Suomessa asui jo yli 33 000 maahanmuuttajaa. Monikulttuurisuus ei siis ole Suomessa uusi asia, vaikka viime vuosien lisääntynyt maahanmuutto voikin luoda vaikutelman uudesta ilmiöstä. Maahanmuuton lisääntyminen 2000-luvulla on tehnyt ilmiöstä näkyvämmän ja siihen kiinnitetään jatkuvasti enemmän huomiota muun muassa kouluissa ja terveydenhuollossa. Tänä päivänä maahanmuutto ja siihen liittyvät ilmiöt koskettavat myös sellaisia pieniä paikkakuntia, joissa maahanmuutto ei vielä muutama vuosikymmen sitten ollut ajankohtaista (Punainen Risti 2018).

2.2 Maahanmuuttaja

Ulkomaalaistaustaisen väestön määrä Suomessa on kasvanut tasaisesti koko 2000-luvun ajan ja jatkaa kasvuaan, kuten kuviosta 1 voidaan huomata. Vuonna 2017 oli ulkomaalaistaustaisten määrä 385 000 henkeä. Ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisia oli 321 494 (84 %) ja toisen polven ulkomaalaistaustaisia 62 629 (16 %). Kansainvälisesti verrattuna Suomen ulkomaalaistaustaisen osuus koko väestöstä on pieni. Esimerkiksi vuonna 2012 Suomessa asuvien ulkomailla syntyneiden osuus koko väestöstä oli 5,3 prosenttia, kun edellisenä vuonna määrä oli Norjassa 11,1 % ja Tanskassa 8,6 % (Työ- ja elinkeinoministeriö 2018, 19)

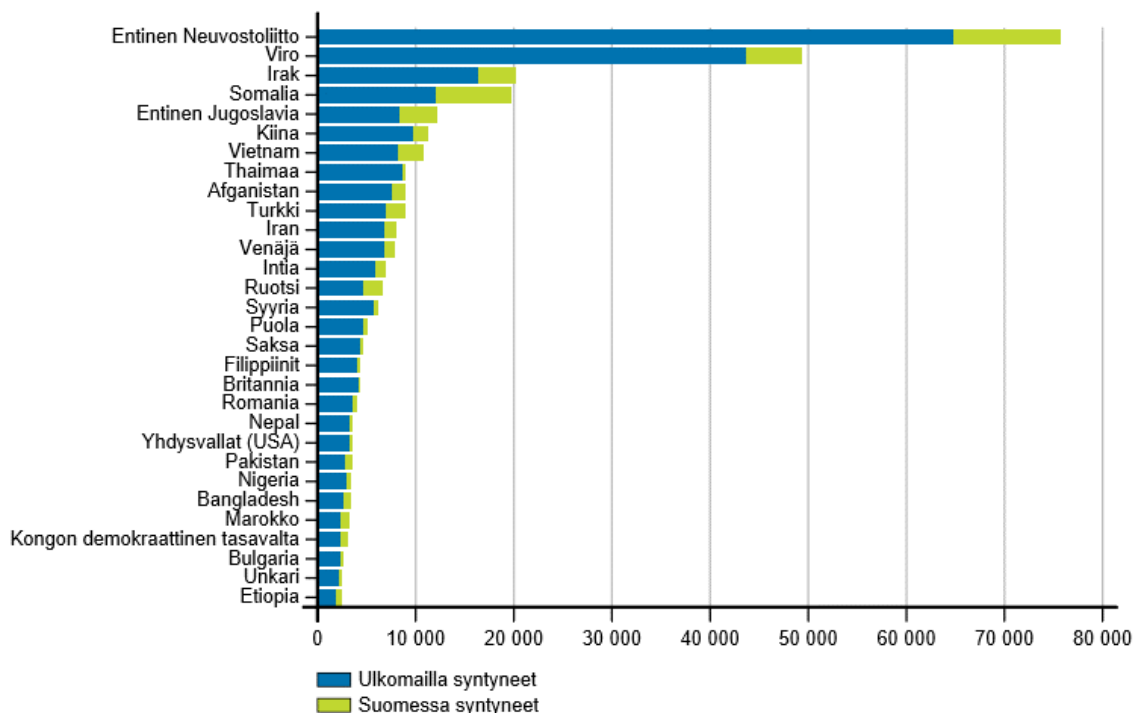

KUVIO 1. Väestö syntyperän ja taustamaan mukaan, yhteensä, 1990–2017

Ulkomaalaistaustaisten yleisin taustamaa oli vuonna 2017 entinen Neuvostoliitto. Seuraavaksi suurimpiin taustamaaryhmiin kuuluivat Viro, Irak, Somalia ja entinen Jugoslavia. Suomalaistaustaisiksi katsotaan kaikki ne, joilla vähintään toinen vanhemmista on syntynyt Suomessa. He, joiden molemmat vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla, lasketaan ulkomaalaistaustaisiksi. Ulkomaalais-taustaisten taustamaaksi määräytyy ensisijaisesti äidin syntymävaltio. (Tilastokeskus 2017.)

Tilastokeskuksen taulukosta, kuvio 2, on luettavissa Suomeen tulleiden maahanmuuttajien taustamaaryhmät. Suurimman maahanmuuttajataustaisen ryhmän Suomessa muodostavat entisen Neuvostoliiton alueelta muuttaneet, joita on yhteensä 75 801 henkilöä. Heistä 64 748 on syntynyt entisen Neuvostoliiton alueella ja 11 053 Suomessa. Seuraavaksi suurimmat ryhmät ovat virolaiset 49 424 henkilöä ja irakilaiset 20 232 henkilöä (Tilastokeskus 2017).

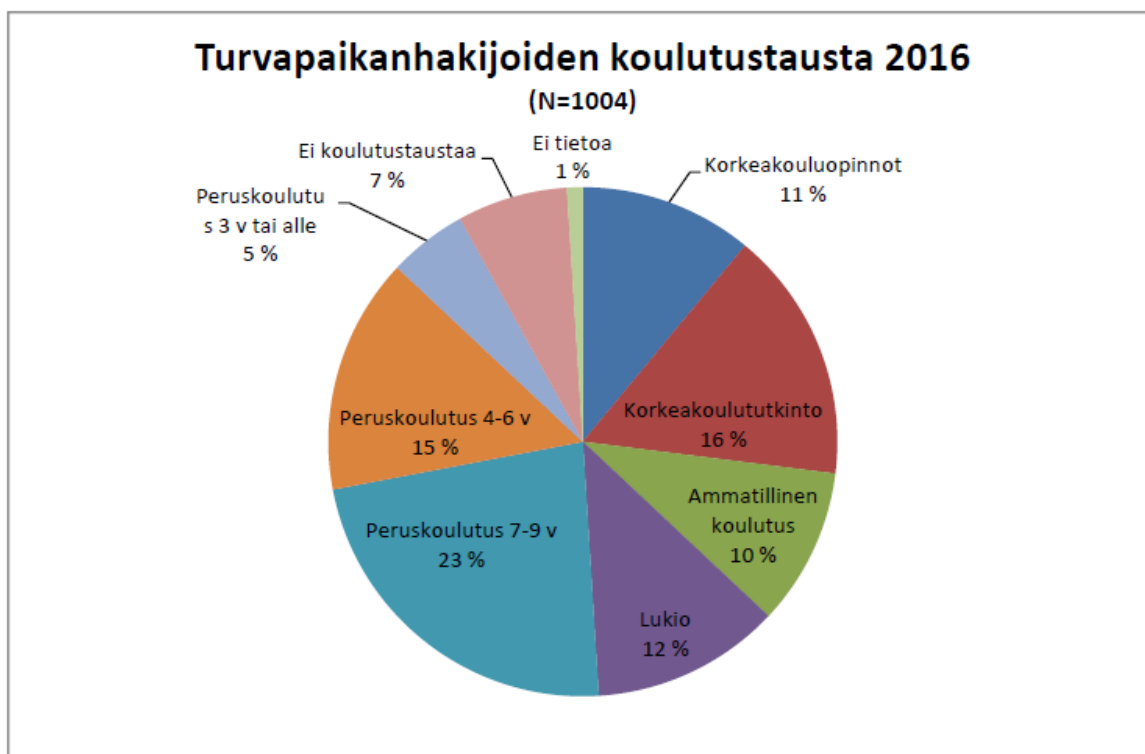

KUVIO 2. Suurimmat ulkomaalaistaustaisten taustamaaryhmät 2017

2.3 Maahanmuuttajien koulutustausta

Syksyllä 2015 Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti selvityksen aikuisten turvapaikanhakijoiden koulutus- ja työkokemustaustasta sekä luku- ja kirjoitustaidoista. Selvitys toteutettiin tammi-maaliskuun 2016 aikana. Selvityksessä haastateltiin 1004 turvapaikanhakijaa yhteensä 32 eri maasta. Tutkimuksessa selvisi, että suurimmalla osalla (69 %) haastatelluista oli suoritettuja peruskouluopintoja 7-9 vuoden ajalta. Lukiotasoisia opintoja oli noin puolella ja ammatillisia opintoja 14 prosentilla, kuten kuviosta 3 näemme. Monien maiden non-formaali eli epämuodollinen ja lähinnä mestari-kisällimäinen ammattiin opimistapa selittää osaltaan ammatillisten opintojen vähäistä määrää. Korkeakouluopintoja oli 27 prosentilla haastatelluista ja 16 prosenttia kertoi suorittaneensa korkeakoulututkinnon; yleisimmin kandidaatin tutkinnon. Vain seitsemällä prosentilla haastatelluista ei ollut minkäänlaista koulutustausta. Vaikka monella maahanmuuttajalla onkin perusaste käytynä, osalla toinen aste ja jopa korkeakouluastekin suoritettuna, ei se aina ole tausta Suomessa työllistymiselle tai edes pääsystä seuraavalle koulutusasteelle (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017, 5–6).

Opetus- ja kulttuuriministeriön tutkimuksessa haastateltujen koulutustausta on selkeästi korkeampi kuin olin ajatellut. Aikuisten perusopetukselle on kuitenkin selkeää tarvetta. Kuten selvityksestä käy ilmi, seitsemällä prosentilla haastatelluista ei ollut lainkaan pohjakoulutusta. Suhteutettuna Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten henkilöiden määrään, täällä asuu jopa 26 950 maahanmuuttajaa ilman minkäänlaista koulutusta.

KUVIO 3. Aikuisten turvapaikanhakijoiden koulutustausta

2.4 Oppimisvaikeudet ja haasteet suomen kielen oppimisessa

Oppimisvaikeudesta puhutaan silloin, kun oppimiselle on annettu aikaa, mutta siitä huolimatta kielelliset taidot kehittyvät hyvin hitaasti tai eivät lainkaan. Esimerkiksi kielen alkeet eivät automatisoidu riittäväällä tavalla, jolloin kielen opiskelussa ei voida edistyä normaalisti. Osalla Suomessa asuvista maahanmuuttajista kielelliset taidot ovat hyvinkin eri tasoisia ja maahanmuuttajat ovat siitä syystä erilaisessa asemassa oppimistuloksia ja -vaikeuksia arvioitaessa.

Osalla taidot ovat vielä harjaantumassa ja osalla on niin pitkä koulunkäyntihistoria, ettei maahanmuuttajatausta pelkästään riitä oppimisvaikeuksien selittäväksi tekijäksi (Nissilä 2009, 73). Suomen kielen opiskelussa on otettava huomioon, onko suomen kieli ensimmäisen kieli, jolla opiskelija opettelee lukemaan, vai onko hän osannut ensin lukea omalla äidinkielellään tai muulla kielellä. Esimerkiksi eri kielten kirjoitusjärjestelmät ja lukemisen oppimisen tapa on voinut olla kotimaassa sellainen, ettei se tue suomen kielen oppimista ja lukemista suomen kielellä (Nissilä 2009, 73).

Arviolta 10-15 prosentilla Suomen väestöstä on eriasteisia oppimisen vaikeuksia. On hyvin todennäköistä, että myös maahanmuuttajataustaisella väestöllä oppimisvaikeuksia esiintyy samassa määrin (Vakimo 2010, 74). Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden oppimishaasteiden tunnistaminen on monivaiheinen ja työtä vaativa prosessi. Oppiminen ja oppimisvaikeudet, samoin kuin opiskelijan olemassa olevat tiedot ja taidot tulee suhteuttaa siihen tietoon, mitä meillä on opiskelijan kieli- ja kulttuuritaustasta, työhistoriasta, elämäkokemuksesta- ja historiasta sekä nykytilanteesta. Oppilaitoksissa tarvitaan varsin laajan tietopohjan keräämistä, ennen kuin mahdolliset oppimisen haasteet on mahdollista tunnistaa luotettavasti (Nissilä 2009, 72–73).

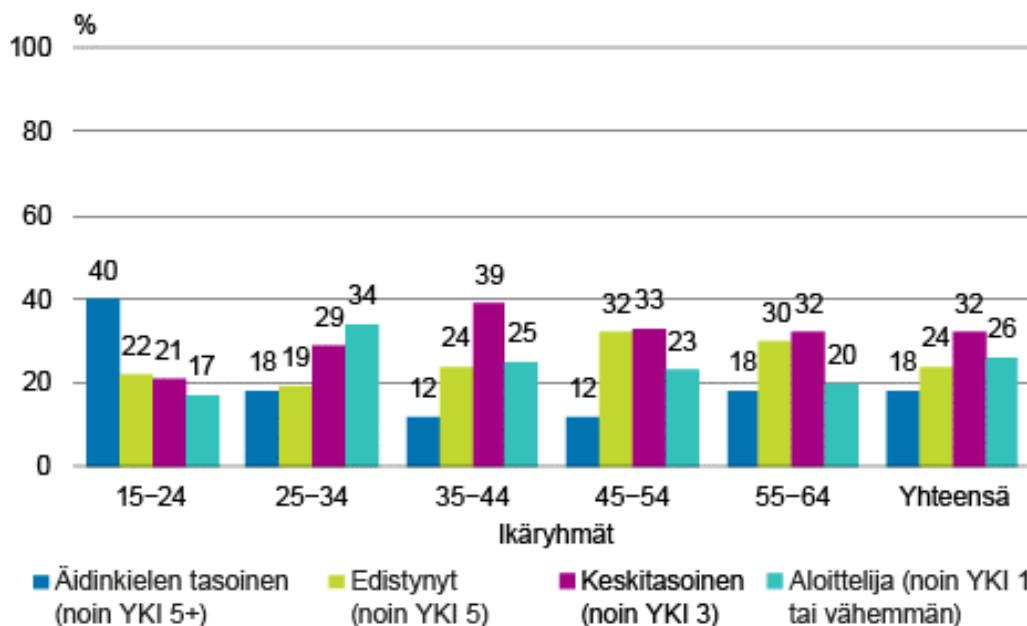
Muutto kotimaasta usein täysin vieraaseen maahan ja kulttuuriin vaikuttaa ihmiseen monin eri tavoin. Maahanmuuttaja kärsii usein monenlaisista eriasteisista traumoista, surusta tai muista ongelmista, jotka väistämättä vaikuttavat hänen koko elämäänsä, opiskelu mukaan luettuna. Koetut asiat saattavat olla vaikeasti kerrottavia ja ihmisestä voi helposti tuntua, ettei Suomessa hänen taustastaan, kotimaastaan, kulttuuristaan tai hänestä itsestään olla lainkaan kiinnostuneita. Huolimatta siitä, onko maahanmuuttajalla pitkä koulutie takanaan tai ei koulukokemusta lainkaan, selvää on, että se on joka tapauksessa erilaista kuin suomalaisen koulupolun läpikäyneellä ja vaikuttaa väistämättä hänen koulusuoriutumiseensa ja oppimismahdollisuuksiinsa monella eri tavalla (Wilhelmsson 2010, 25–26).

Oppimisen tulosten arvioiminen maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kohdalla voi tuntua haastavalta. Oppilaitoksissa arviointi suoritetaan oppimistulosten perusteella, jossa tuloksia verrataan suomalaisiin ikänormeihin tai

luokka-asteeseen. Oppimistulosten arviointiin käytetyissä välineissä vertailuarvona on suomalaisen koulujärjestämän läpikäyneet, lähinnä kantasuomalaiset opiskelijat. Välineissä ei oteta huomioon maahanmuuttajataustaisten henkilöiden ulkomaista ja suomalaisesta hyvinkin paljon poikkeavaa koulustausta tai mahdollisia kielellisiä heikkouksia ja puutteita. Nissilä (2009, 72–73) toteaaakin, että todellisuudessa maahanmuuttajanuoren osaamista ja oppimista on mahdollista verrata vain opiskelijaan itseensä.

Suomen kielen oppiminen on tärkeä osa kotoutumista. Ilman riittävää kielitaitoa ja kielen syvää ymmärrystä, maahanmuuttajan on erittäin vaikea työllistyä tai hakeutua jatkokoulutukseen. Sen vuoksi onkin merkittävää, että suomen kielen opetus on nivottu vuoden 2018 opetussuunnitelmassa osaksi aikuisten perusopetuskokonaisuutta (Opetushallitus 2018).

Kansalaisuuslaissa säädetään (L 359/2003), että Suomen kansalaisuutta haettaessa henkilön tulee osoittaa riittävä kielitaito suorittamalla yleisen kielitaidon taitotasolla kolme, valtionhallinnon kielitutkinto tyydyttävällä suullisella ja kirjallisella taidolla, ellei henkilöllä ole osoittaa kielitaito koulumenestyksen avulla (L 359/2003). Aikuisten perusopetuksen suorittaminen itsellään ei riitä riittävän kielitaidon osoittamiseen. Näin ollen hyvä suomen kielen taito ja sen motivoitunut opiskelu ovat monelle maahanmuuttajataustaiselle aikuisten perusopetuksessa opiskelevalle todella tärkeitä. Kuten kuviosta 4 käy ilmi, suomen kielen koettu taso on sitä parempi mitä nuoremmasta henkilöstö on kyse, mikä viittaa suomen kielen opiskelun tärkeyteen peruskoulun ja aikuisten perusopetuksen aikana.

KUVIO 4. Ulkomailla syntyneen 15–64-vuotiaan ulkomaalaistaustaisen väestön itse arvioitu suomen tai ruotsin kielitaito vuonna 2014 iän mukaan, %

Opiskelijan tietoja ja taitoja tulee aina tarkastella vuorovaikutuksessa toimintaympäristön kanssa. Jotta maahanmuuttajataustaisen opiskelijan oppimista voidaan seurata ja mahdollisia oppimisvaikeuksia tunnistaa, täytyy kokonaisuuden lisäksi tarkastella myös opiskelijan yksittäisiä taitoja. Nissilä (2009, 72–73) korostaa, että erilaiset taidot kehittyvät ja jäsentyvät vähitellen. Esimerkiksi suomen kielen opiskelussa on ensin kyettävä tunnistamaan puheesta erilaisia yksinkertaisia ääniteitä, opittava yhdistämään eri kirjainmerkit kuulemiinsa ääniteisiin ja vähitellen osattava yhdistää erilaiset äännejonot tavuiksi, sanoiksi ja lopulta lyhyiksi lauseiksi. Vähitellen, tiedon ja taidon karttuessa, alemman tason opitut asiat automatisoituvat ja tekevät tilaa vaativimmille asioille. Näin voidaan esimerkiksi siirtyä äänneiden tunnistamisesta ja kirjaimiin yhdistämisestä sujuvampaan kuullun ja luetun ymmärtämiseen ja kielellisten rakenteiden tarkempaan ymmärtämiseen, eivätkä kielen perusasiat enää rasita ja vie voimia samalla tavalla kuin alussa ne ovat ikään kuin automatisoituneet (Nissilä 2009, 72–73).

3. KEUDA KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄNÄ

Kaikki Suomessa vakituisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia. Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, kun lapsi täyttää seitsemän vuotta ja päättyy kymmenen vuoden päästä oppivelvollisuuden alkamisesta tai kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu. Tämän jälkeen on mahdollista hakeutua lisäopetukseen 10. luokalle tai jatkaa toisen asteen opintoihin; pääsääntöisesti kolmivuotiseen, ylioppilastutkintoon tähtäävään lukioon tai ammatilliseen koulutukseen. Tilastollisesti suomalainen koulutusjärjestelmä jaetaan oppilaitostilastoissa seuraaviin sektoreihin: peruskoulukoulutus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, ammattikorkeakoulukoulutus ja yliopistokoulutus. (Tilastokeskus 2018).

Suomen koulujärjestelmä on niittänyt mainetta ympäri maailmaa tasa-arvoisena ja kaikille mahdollisena tasokkaana koulujärjestelmänä. Suomalaisesta koulutuksesta ollaankin kiinnostuneita ulkomaita myöten. Suomen koulujärjestelmään tullaan tutustumaan ja sitä halutaan viedä ulkomaille, esimerkiksi Afrikan maiden, Aasian ja Yhdysvaltojen koulujärjestelmien kehittämistä (Opetus- ja kulttuuriministeriö i.a.).

Keuda on seitsemän kunnan omistama koulutuskuntayhtymä, jolla on toimintaa 11 toimipisteessä Järvenpäässä, Keravalla, Mäntsälässä, Nurmijärvellä, Sipoossa, Tuusulassa sekä Helsingin Pasilassa. Keuda on johtava nuorten ja aikuisten ammatillisen koulutuksen järjestäjä alueellaan ja järjestää räätälöityjä koulutuskokonaisuuksia myös yrityksille ja yhteisöille (Keuda 2018). Koulutuskuntayhtymän perussopimuksen mukaisesti sen tehtävänä on koulutus toiminnan lisäksi toteuttaa alueellista elinkeinoelämän kehitystyötä sekä tuottaa tutkintoja edeltäviä osaamisen kehittämis- ja koulutuspalveluja. Opetus- ja koulutuspalvelut vastaavat koulutusten suunnittelusta ja toteuttamisesta (Keuda 2018).

3.1 Keuda aikuisten perusopetuksen toteuttajana

Aikuisten perusopetus on tarkoitettu kaikille niille, joilta perusopetuksen päättötodistus puuttuu ja jotka haluavat suorittaa perusopetusta oppivelvollisuusiän jo päätyttyä. Vuoden 2018 alussa voimaan tulleen uudistuksen myötä opinnot jaksottuvat kolmeen eri vaiheeseen: lukutaitovaihe, alkuvaihe ja päättövaihe. Jokaisen vaiheen suorittaminen kestää noin vuoden. Opintokokonaisuus tulee yleensä suoritettua kolmessa vuodessa. (Keuda 2018.)

Opiskelijat voivat hakeutua aikuisten perusopetukseen useampaa eri reittiä. Keudassa haku-aika on aina keväisin ja opetus alkaa elokuussa (Keuda, 2018). Aikuisten perusopetuksen päättövaiheeseen opiskelija voi siirtyä suoraan suoritettuaan perusopetuksen aloitusvaiheen tai hakeutua toisesta oppilaitoksesta yleisen haun kautta (Opetushallitus 2017, 111–112). 17–25-vuotiaat maahanmuuttajataustaiset henkilöt, jotka ikänsä vuoksi eivät voi enää osallistua oppivelvollisuusikäisille tarkoitettuun perusopetukseen, voivat opiskella aikuisten perusopetuksessa saadakseen suomalaisen perusopetuksen päättötodistuksen ja saavuttaakseen näin jatko-opintokelpoisuuden toiselle asteelle. Opetukseen voivat osallistua myös tätä vanhemmat maahanmuuttajataustaiset henkilöt, jotka esimerkiksi heikon luku- tai kirjoitustaidon vuoksi tarvitsevat lisäopetusta ja tarvitsevat jatko-opintokelpoisuuden (Opetushallitus 2017).

Kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu, on maahanmuuttajalla yhtäläiset mahdollisuudet hakeutua toisen asteen opintoihin kuin kantasuomalaisillaakin. Lukio on mahdollista suorittaa myös, jos perusasteen tuottama osaaminen voidaan todentaa muutoin kuin perusopetuksen päättötodistuksella. Lukio-opinnot on myös mahdollista suorittaa muulla kuin suomen- tai ruotsinkielellä sekä yksityisoppilaitoksissa tenttien tai iltalukiossa (Opetushallitus 2010, 4). Myös toisen asteen ammatilliset opinnot ovat mahdollisia maahanmuuttajille samoin ehdoin. Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelijat opiskelevat oman henkilökohtaisen aikataulun mukaan ja osoittavat osaamisensa käytännön työtehtävissä. Haku lukio- ja ammatillisiin opintoihin tapahtuu yhteishaussa sekä oppilaitosten järjestämien jatkuvien hakujen kautta (Opetushallitus 2018).

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelma ottaa vuoden 2018 alusta yhä paremmin maahanmuuttajien kotoutumistavoitteet huomioon. Opetukseen ohjautumista selkeytetään, opinnoissa etenemistä pyritään nopeuttamaan mahdollisuuksien mukaan ja mahdollisia opinnollisia päällekkäisyyksiä pyritään tunnistamaan ja välttämään. Luku- ja kirjoitustaitoa on opetettu aiemmin irrallisena työvoimakoulutuksena, jolloin sen saavutettavuus ja koulutukseen haakeutuminen on ollut sattumanvaraista. Jatkossa luku- ja kirjoitustaidon opetus sisällytetään osaksi aikuisten perusopetuskokonaisuutta, jolloin jokainen, joka on opetuksen tarpeessa, voi siihen helposti osallistua (Opetushallitus 2017, 1).

Keudan aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelma (Keuda 2018) perustuu Opetushallituksen laatimaan valtakunnalliseen aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelmaan. Nämä asiakirjat yhdessä kattavat koko aikuisten perusopetuksen aina lukutaito- ja alkuvaiheesta päättövaiheeseen asti. Keudan opetussuunnitelmalla on tärkeä rooli kansallisten tavoitteiden saavuttamisessa ja opetuksen sisältöjen suunnittelussa. Opetussuunnitelma myös ohjaa toimintaa keski-uudenmaalla tärkeinä pidettyjen tehtävien ja tavoitteiden toteuttamisessa ja julkituomisessa (Keuda 2018, 5).

Aikuisten perusopinnot rakentuvat Keudassa eri oppiaineiden pakollisista ja valinnaisista kursseista valtioneuvoston asetuksen mukaisesti niin, että jokaisen opiskelijan aiemmat opinnot, osaaminen ja kielitaito otetaan huomioon. Jotta opiskelija saa perusopetuksesta päättötodistuksen, on hänen suoritettava päättövaiheen aikana 46 kurssia (taulukko 1).

TAULUKKO 1. Keudan aikuisten perusopetuksen päättövaiheen tuntijako

Oppiaine	Pakolliset kurssit	Valinnaiset kurssit
Äidinkieli ja kirjallisuus	10	2
Suomi toisena kielenä	10	2
Toinen kotimainen kieli	5	2
Vieras kieli, englanti	5	2
Matematiikka	8	
Uskonto/elämänkatsomustieto	1	
Historia	1	
Yhteiskuntaoppi	2	
Fysiikka	1	
Kemia	1	
Biologia	1	
Maantieto	1	
Terveystieto	1	
Opinto-ohjaus ja työelämätaidot	2	
Valinnaiset (työelämään ja jatko-opiskeluun tutustuminen, tieto- ja viestintätekniikka, liikunta, kestävän kehityksen edistäminen)		5

Keudan aikuisten perusopetusta koskevassa opetussuunnitelmassa todetaan, että koska valtaosa aikuisten perusopetuksen opiskelijoista on maahanmuuttajataustaisia ja omaavat hyvin eritasoisen suomenkielentaidon, toteutetaan opetus kielitietoisesti. Kielitietoisessa opetuksessa erilaisten ja eritasoisten tekstien lukeminen ja ymmärtäminen samoin kuin tulkitseminen ja tuottaminen ovat keskeisessä roolissa. Yhteinen ymmärrys kielen merkityksestä oppimisen välineenä on tärkeää ja sitä kehitetään yhteistyössä opetushenkilöstön ja opiskelijoiden kesken ja toteutetaan muun muassa suomen kielen ja muiden aineiden opetuksen yhdistämisellä (Keuda 2018, 26).

3.2 Opinto-ohjaus Keudassa

Keuda tarjoaa oppilashuoltolain (L 1287/2013) mukaista tukea ja ohjausta kaikille opiskelijoilleen. Ohjaus varmistaa, että opiskelija tulee kuulluksi, hänen aiempi osaamisensa huomioidaan osaksi opintoja, hän oppii tunnistamaan omaa osaamistaan ja oppimisvalmiuksiaan sekä ymmärtämään omien valintojensa seurauksia pidemmällä ajalla. Jotta aikuisten perusopetuksen opiskelijat saisivat yhdenvertaisen mahdollisuuden suorittaa opintonsa parhaalla mahdollisella tavalla alusta loppuun asti, laaditaan jokaiselle opiskelijalle henkilökohtainen opetussuunnitelma ja opinto-ohjelma. Opetussuunnitelmasta selviää ohjauksen tavoitteet ja toteutustapa, keitä ohjaukseen osallistuu sekä osallistujien roolit ohjauksessa (Keuda 2018).

Opinto-ohjaukselle on asetettu selkeät tavoitteet ja niihin pyritään johdonmukaisesti. Opinto-ohjauksen tavoitteiksi on kirjattu opiskelijoiden motivoiminen ja tukeminen opintojen suorittamisessa, opiskelijoiden hyvinvoinnin lisääminen, opintojen keskeyttämisen ehkäiseminen sekä työllistymisen ja jatko-opintoihin hakeutumisen tukeminen. Opiskelijoiden yksilöllisten tavoitteiden huomioiminen sekä monimuotoisten ja joustavien opetusjärjestelyjen mahdollistaminen ovat niin ikään opinto-ohjauksen keskeinen tavoite samoin kuin monikulttuurisuuden ja sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen (Keuda 2018).

Keudassa opinto-ohjaus toteutetaan henkilökohtaisesti, pienryhmissä sekä ryhmämuotoisena ohjauksena koko luokalle. Henkilökohtaisessa ohjauksessa opiskelijalla on mahdollisuus keskustella luottamuksellisemmin esimerkiksi opintoihin, urahaaveisiin, jatkokoulukseen ja elämäntilanteeseensa liittyvistä asioista. Ryhmäohjauksissa keskustellaan aiheista yleisluonteisemmin ja opitaan myös toisilta. Kotoutumisen piirissä oleville opiskelijoille laaditaan aina yhteistyössä työ- ja elinkeinohallinnon edellyttämä jatkosuunnitelma. Jatko-suunnitelma voidaan tehdä toki myös muille opiskelijoille heidän niin toivoessaan (Keuda 2018, 30). Opintojen päättövaiheessa huolehditaan, että opiskelijoille kertyy taitoja kartuttaa omaa osaamistaan myös perusopintojen jälkeen (Keuda 2018).

Myös Keudassa opintojen ohjaus katsotaan olevan koko henkilöstön vastuulla, vaikka opintojen seurantavastuu onkin tehtävään nimetyllä opinto-ohjaajalla. Aikuisten perusopetuksen opinto-ohjaajan vastuulla on myös Keudan oppisopimusopiskelijoiden ohjaus.

Keudassa opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnasta vastaavat opinto-ohjaaja ja ryhmänohjaaja yhdessä. Koska Keuda on toisen asteen ammatillinen oppilaitos, voidaan aikuisten perusopetuksen opiskelijoiden opiskelusuunnitelmaan sisällyttää opiskelujaksoja joustavasti myös ammatillisen koulutuksen puolelta tai esimerkiksi ammatillisen koulutukseen valmentavassa VALMA-koulutuksessa (Keuda 2018, 31).

Päättövaiheen opiskelijat ovat aikuisia ja tilanteessa, jossa ura- ja jatko-opinnot sekä niihin hakeutuminen ovat erittäin ajankohtaisia. Keudan aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelmassa (Keuda 2018) kerrotaan päättövaiheen opinto-ohjauksen sisältävän sellaisia teemoja, jotka tukevat opiskelijoiden kykyä tehdä itsenäisiä omaan uraan, jatko- koulutukseen ja tulevaisuuteen liittyviä päätöksiä, lisätään opiskelijan hyvinvointia sekä ennaltaehkäistään opintojen keskeyttämistä. Samoin ohjauksen kerrotaan antavan riittävät tiedot eri ammanteista ja koulutusmahdollisuuksista sekä taidot jatko-opintoihin hakeutumisesta (Keuda 2018, 29–30). Toteutuvatko nämä tavoitteet päättövaiheen aikana riittävästi ja tuntevatko opiskelijat olevansa valmiita oman uran tai jatko-opintojen suunnitteluun ja niihin hakeutumiseen, muodostaa yhden tutkimuksen teemoista.

4. OPINTO-OHJAUKSEN MERKITYS OPISKELIJALLE

Psykologian lisensiaatti Marja-Liisa Trux (2009, 151–153) kirjoittaa artikkelissaan Maahanmuuttajataustaisten erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa, maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ongelmista suomalaisessa koulujärjestelmässä. Ongelmien laajuus ja vaikuttavuus riippuvat hänen mukaansa paljolti opiskelijan lähtömaasta ja sen kulttuurisista eroavaisuuksista verrattuna suomalaiseen koulukulttuuriin. Yksi ongelma on älykkyyden mittaaminen ja tunnistaminen. Älykkyyttä mitataan Suomessa perinteisesti koulumenestyksellä ja muilla opintomerkiteihin perustuvilla kriteereillä. Maahanmuuttajan kohdalla tilanne on hankalampi ja saattaa luoda harhaanjohtavan vaikutelman henkilön vähäisemmästä älykkyydestä. Koska Suomessa ei välttämättä osata verrata suomalaisten normien mukaan määritettyä älykkyyttä täysin toisenlaisen kulttuurin tuottamaan älykkyyteen, saatetaan opetuksessa ja ohjauksessakin langeta, varsinkin aikuista maahanmuuttajaa loukkaaviin, lapsellisiin opetus- ja ohjausmetodeihin.

Perusopetuksen tuki on kolmiportainen. Yleisen tuen keinoin pyritään vastaamaan oppilaiden tuen tarpeeseen tarjoamalla erilaisia tukimuotoja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa nivoen ne osaksi koulutyön arkea. Tukea pyritään aina tarjoamaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tämä vaadi erityisiä päätöksiä. Jos yleisen tuen tarve koetaan riittämättömäksi, on oppilaalle tarjottava tehostettua tukea. Tehostettu tuki on jatkuvaa, voimakkaampaa ja yksilöllisempää ja sen käynnistäminen ja toteuttaminen suunnitellaan aina moniammatillisessa työryhmässä koulun oppilashuollossa. Jos tehostetun tuen jälkeen on havaittavissa, että koulutyön sujumiseen tarvitaan lisätukea, tehdään opiskelijalle erityistä tukea koskeva hallintapäätös ja hänelle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), josta käy ilmi, mitä tukimuotoja käytetään (Opetushallitus i.a.).

4.1 Maahanmuuttajataustaisen opiskelijan ohjaus

Opinto-ohjauksen merkitys korostuu maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kohdalla. Maahanmuuttajien kohdalla kodin kanssa tehtävä yhteistyö

saattaa kuitenkin olla haastavaa vanhempien puutteellisen tai puuttuvan suomen kielen taidon sekä suomalaisen koulukulttuurin vierauden takia. Ohjaukseen liittyvien tapaamisten järjestäminen ja onnistuminen voi tämän takia olla vaikeaa tai jopa mahdotonta (Vilén 2009, 94).

Aikuisella opiskelijalla ei aina ole perhettä tai läheisiä auttamassa. Muutoinkin aikuisten ohjaus eroaa lasten ja nuorten kanssa tehtävästä ohjaustyöstä. Aikuisten opiskelijoiden kohdalla tulee aina ottaa huomioon muun muassa opiskelijan oma elämänhistoria, sen hetkinen elämäntilanne, opiskelijan omat opiskeluun ja uraan liittyvät tavoitteet sekä eletyn elämän mukanaan tuomat kokemukset, tiedot ja taidot. Jotta aikuisten ohjaus onnistuisi, tulee ohjaajan olla tietoinen niistä osa-alueista, joista aikuisen oppiminen muodostuu ja mitä kautta oppijan aikaisempi osaaminen on jäsentynyt. Kokemusten jakaminen ryhmässä, esimerkiksi ryhmämuotoisessa opinto-ohjaustilanteessa, edesauttaa ja motivoi opiskelijaa, samoin kuin opintojen kytkeminen opiskelijalle mielekkääseen ammattiin ja siihen tähtääviin ammattiopintoihin (Holopainen 2007, 30–31).

Helsingin opetustoimessa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ohjaukseen liittyviä haasteita on lähdetty ratkomaan erityisten pedagogisten yhteys henkilöiden avulla. He ovat maahanmuuttajataustaisia oman äidinkielen opettajia, jotka varaavat yhden päivän viikossa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ohjaustyöhön (Vilén 2009, 94).

Opinto-ohjauksesta ja sen merkityksestä ja erityispiirteistä aikuisten perusopetuksessa on löydettävissä vain vähän tutkittua tietoa. Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelma (Opetushallitus 2017, 35–37) painottaa opinto-ohjauksen suunnittelussa ja toteuttamisessa opiskelijoiden aikuisuuden kunnioittamista, kunkin opiskelijan tilanteen huolellista kartoittamista ja kokonaisuuden ymmärtämistä. Koska maahanmuuttajilla on usein kantaväestöstä poikkeavia kokemuksia, tulisi tilanteen kartoittamisessa käyttää erityistä huolellisuutta. Sama pätee opintojen aikaiseen opinto-ohjaukseen. Maahanmuuttajataustaisilla opiskelijoilla korostuvat muun muassa kielelliset haasteet sekä haasteet sopeutumisen ja kotoutumisen kanssa. Laadukas opinto-ohjaus, joka ottaa

edellä mainitut haasteet huomioon, on näin ollen erittäin tarpeellista (Opetushallitus 2017, 35–36). Jotta opinto-ohjausta ja oppilaitoksen opintoja tukevaa kulttuuria aikuisten perusopetuksessa ja varsinkin sen päättövaiheessa voitaisiin kehittää, on tärkeää selvittää opiskelijoiden kokemuksia opinto-ohjauksen tämänhetkisestä tilasta. Kuten aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelmassa todetaan, perustuu tuen tarpeen tunnistaminen pitkälti opetushenkilöstön, opinto-ohjaajien sekä opiskelijoiden omiin havaintoihin (Opetushallitus 2017, 38).

Viime vuosina opetusministeriö on kiinnittänyt huomiota maahanmuuttajataustaisten koululaisten ja opiskelijoiden opinto-ohjauksellisiin erityistarpeisiin sekä koulutuspolun haastekohtiin. Opetus ja kulttuuriministeriön julkaisussa Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi- kipupisteet ja toimenpide-esitykset II kerrotaan, miten jatkossa tullaan kiinnittämään erityistä huomioita muun muassa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kanssa työskentelevien opettajien ammatilliseen pätevyyteen. Huomiota kiinnitetään myös opettajien kykyyn tunnistaa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden traumaperäisiä ongelmia ja opiskelun esteitä sekä opiskelijoiden saamiin opiskelua tukeviin ja edistäviin palveluihin oppilaitoksissa. Opettajien yliopistolliseen peruskoulutukseen lisätään jatkossa monikulttuurisuusopintoja sekä kielitaitoiseen opetukseen keskittyviä opintoja. Nykyisten opettajien kielitietoisuutta lisätään järjestämällä täydennyskoulutusta. Erityisesti kielitietoisuus opetuksessa ja ohjauksessa on nostettu tärkeäksi opetushenkilöstön kehittämisosajalueeksi samoin kuin kielitietoisuuden opetus- ja ohjausmateriaalin kehittäminen ja lisääminen opetuksen ja opinto-ohjauksen tueksi (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2017:5, 25–35).

Kielelliset haasteet muodostavat oman erityispiirteen maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opinto-ohjaukseen. Suomen kielellä tapahtuva opetus ei aina käänny vastaavasti opiskelijan äidinkielelle, jolloin oppitunnin asiasisällöt eivät automaattisesti sisäisty samalla tavalla kuin äidinkielellään opiskelevilla. Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opinto-ohjaukseen onkin varattava normaalia enemmän aikaa, mielellään kaksinkertainen määrä tavalliseen opinto-ohjaukseen varatusta ajasta, sillä kielellisten asioiden lisäksi jo pelkään informatiiviseen ohjaukseen ja oppilaitoksen toimintatapoihin ja arjen

käytänteisiin tottumiseen kuluu usein tavallista enemmän aikaa. Maahanmuuttaja ei myöskään aina uskalla tai rohkene pyytää apua ja ylimääräistä opetusta ongelmien edessä (Opetushallitus 2011, 9, 11–12).

Maahanmuuttajataustaisten aikuisten opinto-ohjauksesta, etenkin aikuisten perusopetuksessa opiskelevien opinto-ohjauksesta, on varsin niukasti tutkimustietoa. Suurin osa tutkimuksista on suunnattu peruskouluikäisten maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten opinto-ohjauksen erityispiirteiden kartoittamiseen. Näissä pääpaino on usein koululaisten ja perheiden kanssa tehtävä yhteistyö.

Opinto-ohjauksen laadukas toteuttaminen kaikilla kouluasteilla ja varsinkin, erityisluonteensa ja opiskelijoiden maahanmuuttajataustan vuoksi, aikuisten perusopetuksessa, edellyttää jatkuvaa kehittämistyötä sekä opiskelijoiden kuulemista ja heiltä nouseviin kehittämisideoihin vastaamista. Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan opiskelijoiden tuen tarpeen tunnistaminen perustuu oppilaitoksissa pitkälti opetushenkilöstön, opinto-ohjaajien sekä opiskelijoiden omiin havaintoihin (Opetushallitus 2017, 38).

4.2 Opiskelijoiden hyvinvoinnin tukeminen

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman (Opetushallitus, 2017, 39) määräyksen (104/011/2014) mukaisesti jokaisella aikuisten perusopetusta tarjoavalla oppilaitoksella on oltava oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma. Opiskeluhoollon tehtävänä on mahdollistaa oppilaitoksen kaikkien opiskelijoiden yhdenvertainen mahdollisuus hyvinvointiin, oppimiseen ja turvalliseen koulutyöskentelyyn samoin kuin huolehtia koko oppilaitosyhteisön, mukaan luettuna koko henkilökunta ja toimintatilat, hyvinvoinnista, terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Jokaisella opiskelijalla, myös aikuisten perusopetuksen opiskelijalla, on oikeus saada tarvitsemaansa opiskeluhoitoa tarpeensa mukaan. Tarjolla olevaan opiskeluhoitoon sisältyy koulukuraattorin ohjaus ja tuki, psykologi- ja terveydenhuollon palvelut sekä opinto-ohjaus. Opiskeluhoito-

ollinen toiminta pyrkii vaikuttamaan ennaltaehkäisevästi ja tukemaan yhteisöllistä hyvinvointia oppilaitoksessa (Opetushallitus 2017, 39. Perusopetuslaki (L 628/1998) 46 §, muutettu lailla 1507/2016).

Keudan opiskeluhuollon tarkoituksena on turvata jokaisen opiskelijan mahdollisuus turvalliseen ja tuettuun oppimiseen sekä turvata opiskelun mahdollistuminen erilaisissa muuttuvissa elämäntilanteissa. Opiskelijahuollon toimenpiteiden avulla pyritään ennaltaehkäisemään oppimisen esteitä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sekä tunnistamaan ja lieventämään mahdollisia oppimisvaikeuksia tai muita opiskeluun liittyviä haasteita. Painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä. Opiskeluhoollon palvelut käsittävät kuraattori- ja psykologipalvelut sekä opiskeluterveydenhuollon palvelut opiskelupaikkakunnasta riippumatta. Moniammatillinen asiantuntijaryhmä tarjoaa tukea silloin, kun se katsotaan tarpeelliseksi. Tuki ja apu perustuvat aina opiskelijan suostumukseen. Opiskelijahuollon kehittämisestä, suunnittelusta, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa Keudan monialaisen opiskelijahuollon ohjausryhmä (Keuda 2015, 28).

Aikuisten perusopetuksessa tukea on mahdollista saada esimerkiksi opiskelijan itsetuntoon liittyviin ongelmiin, minäkuvan vahvistamiseen, elämäntilanteeseen ja hallintaan liittyviin ongelmiin sekä muun muassa opiskelutaitoihin ja motivaatioon liittyviin pulmiin (Opetushallitus 2017, 39). Kuten Annarilla Ahtola (2016, 12) toteaa teoksessa *Psyykinen hyvinvointi ja oppiminen: "hyvinvoinnin edistäminen kuuluu kaikille koulussa työskenteleville"*. Samoilla linjoilla on Opetushallitus. Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelmaan on kirjattu, että ensisijainen vastuu opiskelijoiden hyvinvoinnista on oppilaitoksen koko henkilökunnalla ja että sitä tulee toteuttaa yhteistyössä sekä opiskelijan että huoltajien kanssa. Tarvittaessa yhteistyö ulotetaan myös muihin ulkopuolisiin tahoihin salassapitosäännöt huomioiden (Opetushallitus 2017, 40). Omalla toiminnallaan voi jokainen opiskelija, oppilaitoksen työntekijä ja opiskelijan läheinen vaikuttaa opiskelijoiden hyvinvointiin, jaksamiseen, koulussa viihtymiseen sekä opiskelu- ja oppimismotivaatioon.

4.3 Henkilökohtainen opetussuunnitelma, HOKS

Aikuisten perusopetuksen opiskelijoiden taitotasot voivat vaihdella suuresti. Ikä, kansalaisuus, elämäkokemus, aiemmat opinnot ja oppimiskokemukset ja esimerkiksi opintojen lähtötaso voivat olla opiskelijoiden kesken hyvinkin erilaiset ja vaihtelevat. Monella maahanmuuttajalla saattaa olla erilaisia oppimiseen ja opiskeluun liittyviä negatiivisia ajatuksia ja miellelyhtymiä, jotka pahimmillaan vaikeuttavat tai jopa estävät sujuvaa oppimista. Tällöin oppilaan ohjaaminen tulee suunnitella erityisen huolella ja toteuttaa se opiskelijaa arvostavalla tavalla. Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman, HOKS:n, laadinta- ja ohjaustilanteeseen tulee ottaa mukaan tulkki, jos ajatellaan sen helpottavan yhteistä ymmärrystä ja tavoitteiden saavuttamista (Opetushallitus 2017).

Aikuisten perusopetuksen opiskelijoiden HOKS:a laadittaessa tulee ottaa huomioon opiskelijoiden täysi-ikäisyys ja sen mahdollisesti tuoma elämäkokemus. Heillä voi olla paljonkin erilaisia tietoja ja taitoja, joita on kertynyt koulu- maailman ja virallisten todistusten ulkopuolelta. Näitä niin sanottuja näkymättömiä ja tunnistamattomia taitoja on tärkeä osata oppilaitoksessa tunnistaa ja tunnustaa, tässä oppilaanohjaus on ensiarvoisen tärkeässä asemassa (Opetushallitus 2018).

5. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymän kanssa. Tutkimukseni on laadullinen tutkimus.

Laadulliselle tutkimukselle ominaista on se, että riippumatta tiedon ja havaintojen hankintatavasta, on niiden tulkitseminen niiden omassa kontekstissaan tärkeää. Täydellisiä ja oikeita faktatietoja ei laadullisessa tutkimuksessa ole, vaan havaintojen ja päätelmien arvo riippuu haastattelututkimuksessa haastattelun teemoista ja niitä tukevista apukysymyksistä. Laadullisen tutkimuksen tuloksia ei voi mitata tietyllä kaavalla tai mittarilla (Alasuutari 2018).

Työni toteutustavaksi valitsin laadullisen tutkimuksen, koska koin, että paras tapa kokemuksellisen tiedon keräämiseen tässä kohderyhmässä on ryhmähaastattelu. Koska kohderyhmänä oli maahanmuuttajataustaiset opiskelijat, tulin siihen tulokseen, ettei esimerkiksi lomakemuotoinen kysely toisi toivottua materiaalia tutkimukseeni. Odotettavissa oli, ettei tutkimukseen saada kovin suurta määrää osallistujia, joten määrällisen tutkimuksen tekeminen jäi vaihtoehdona heti alkuvaiheessa pois.

5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena oli löytää vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten opiskelijat ovat kokeneet päättövaiheen opinto-ohjauksen tukeneen heidän valmiuksiaan tehdä itsenäisiä päätöksiä esimerkiksi jatko-opintojen, oman uran ja tulevaisuuden suhteen?
2. Miten opiskelijat ovat kokeneet opinto-ohjauksen vahvistaneen heidän tietämystä eri ammateista ja jatkokoulutusmahdollisuuksista?
3. Onko opinto-ohjauksen määrä ollut opiskelijoiden mielestä riittävää perusopetuksen päättövaiheessa?

Tutkimuksessa kartoitetaan opiskelijoiden kokemuksia päättövaiheen opinto-ohjauksesta yleisesti, ura- ja jatko-opintoihin suunnatusta opinto-ohjauksesta sekä opiskelijoiden tulevaisuuden suunnitelmista työ- ja jatko-opintojen suhteen. Tutkimuksessa kartoitetaan myös, kokevatko opiskelijat pystyvänsä tekemään päätöksiä omasta tulevaisuudestaan opintoihin ja työelämään liittyen.

5.2 Ryhmähaastattelu ja haastatteluteemat

Teemahaastattelun toteuttaminen vaatii haastattelijalta vankkaa tietopohjaa ja haastattelun teemojen ja asiakokokonaisuuksien ymmärtämistä. On myös tunnettava ja ymmärrettävä haastateltavien tilanne ja taustat, jotta haastatteluteemat ja apukysymykset voidaan asettaa oikein ja jotta haastattelusta saadaan kerättyä juuri se tieto, jota tutkimuksessa tavoitellaan. Myös haastateltavien valintaan tulee kiinnittää erityistä huomioita (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Päästäkseni näihin tavoitteisiin, olen syksyn 2018 aikana tutustunut Keudan aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opiskelijoiden taustamaihin, ollut seuraamassa opetustilanteita luokissa sekä keskustellut aikuisten perusopetuksen opetukseen ja ohjaukseen osallistuvien kanssa.

Opiskelijoiden jatko-opinto- ja urasuunnitelmien kartoittamisella on merkitystä opinto-ohjauksen painopisteiden suunnittelussa, sillä opintoihin on opiskelijoiden kiinnostuksen mukaan mahdollista sisällyttää normaalia enemmän esimerkiksi yrittäjyysopintoja tai muita oman alan ammatillisia opintoja (Ollikainen 2017, 3). On myös tärkeää selvittää, mitä mieltä opiskelijat ovat saamastaan opinto-ohjauksesta opintojen päättövaiheessa, Onko opinto-ohjaus ollut riittävä, Minkälaista tukea ja ohjausta he olisivat kaivanneet enemmän, Onko opinto-ohjaajiin ollut helppo olla yhteydessä, Mitä hyötyä he kokevat opinto-ohjauksen tuoneen ja miten heidän mielestään aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opinto-ohjausta voisi edelleen kehittää. Näiden tietojen avulla on opinto-ohjausta mahdollista kehittää tukemaan aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelmassa kuvattuja opinto-ohjauksen tehtäviä (Opetushallitus 2017, 35).

Ryhmähaastattelussa haastatelluilla on mahdollisuus tukea toisiaan haastattelukysymysten ymmärtämisen suhteen. Tämä oli tärkeää, sillä en ollut täysin selvillä haastateltujen suomen kielen taidoista. Oli myös tärkeää voida tehdä omia havaintoja ja muistiinpanoja haastattelun aikana. Haastatteluteemoja valitessani mietin tarkkaan tutkimukseni tarkoitusta sekä tutkimuskysymyksiäni. Teemojen tulee olla selkeitä ja muotoiltu niin, että niiden avulla syntyvästä keskustelusta syntyisi tutkimukselle merkityksellistä aineistoa.

Haastatteluteemat ovat samat kuin tutkimuskysymykseni: Miten opinto-ohjaus aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa on tukenut kykyä tehdä itsenäisiä päätöksiä esimerkiksi jatko-opintojen, oman uran ja tulevaisuuden suhteen, Miten ohjaus on vahvistanut tietämystä eri ammateista ja jatko-koulutusmahdollisuuksista ja Onko opinto-ohjauksen määrä ollut opiskelijoiden mielestä riittävää? Kysymykset syntyivät tarpeesta selvittää nivelvaiheessa olevien opiskelijoiden ajatuksia omista vaihtoehtoista ja mahdollisuuksista opintojen päättyessä ja miten päättövaiheen opinto-ohjaus on näissä kysymyksissä auttanut. Koen myös tärkeäksi selvittää, onko opinto-ohjaus tarjonnut opiskelijoille tarpeeksi tietoa erilaisista ammateista, opintovaihtoehtoista ja niihin hakeutumisesta ja onko ohjauksen määrä ollut opiskelijoiden mielestä riittävää. Pääkysymysten alle kokosin apukysymyksiä, joilla sain palautettua keskustelun varsinaiseen aiheeseen ja tarkennettua vastauksia.

5.3 Aineiston keruu

Keskustelin alkusyksystä 2018 työni aiheesta ja mahdollisuudesta toteuttaa se Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Keudassa aikuisten perusopetuksen opettajan kanssa. Sähköpostikeskustelu aikuisten perusopetuksesta vastaavan palvelupäällikön kanssa tuki yhteistyön mahdollisuutta. Sain heiltä hyvin positiivista palautetta ja he olivat kiinnostuneita työstäni. Tutustuin lukutaitovaiheen, alkuvaiheen ja päättövaiheen opiskelijoiden työskentelyyn yhden päivän ajan syyskuussa 2018. Myöhemmin keskustelin sekä Keudan aikuisten perusopetuksen opettajien että oman opinnäytetyötäni ohjaavan opettajan kanssa tutkimuksen painopisteistä, tutkimuskysymyksistä ja teemahaastattelun teemoista.

Kun työn aihe, tutkimuskysymykset ja toteuttamistapa oli päätetty, sovimme aikuisten perusopetuksen opettajien kanssa, että he miettivät omilta luokiltaan sopivia haastateltavia ja kertoisivat vielä uudelleen opiskelijoille mistä työssäni on kyse. Joulukuun 2018 alussa kävin päättövaiheen opiskelijoiden luokissa kartoittamassa haastateltavia sekä keskustelemassa heille sopivista ajoista ryhmähaastatteluille. Opiskelijat saivat keskustella aiheesta ja kysyä kysymyksiä tutkimukseen liittyen. Haastatellut opiskelijat ilmaisivat suoraan minulle halukkuutensa osallistua tutkimukseen. Haastateltavat valikoituvat näin ollen satunnaisesti, mutta kuitenkin niin, että suomen kielen taso katsottiin riittäväksi. Keuda ei kerää tilastoja opiskelijoiden aikaisemmista, lähtömaassa suoritetusta opinnoista tai esimerkiksi Suomessa oloajasta, joten tämän kaltaisia tietoja ei ollut käytettävissä haastateltavia valitessa. Myöhemmin sovimme haastattelujen ajankohdaksi joulukuun 2018 lopun sekä tammikuun alun 2019.

Opiskelijoita aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa on yhteensä 26. Heistä mukaan ilmoittautui kuusi (6) opiskelijaa, kaksi naista ja neljä miestä. Toteutin kaksi erillistä haastattelua; yhden neljän hengen ryhmähaastattelun joulukuussa 2018 ja kahden hengen ryhmähaastattelun tammikuussa 2019. Molemmat haastattelut toteutettiin samalla tavalla. Ennen haastattelujen alkua kertosin vielä, mistä on kyse ja varmistin, että jokainen haastateltava ymmärsi haastatteluteemat ja miten aineistoa tullaa käsittelemään. Nauhoitin haastattelut kahdella laitteella varmistaakseni nauhoituksen laadun.

5.4 Aineiston analysointi

Kun tutkimuksen aineisto on kerätty, on aineiston analyysin vuoro. Analyysillä tarkoitetaan esimerkiksi aineiston lajittelemista, luokittelemista, lukemista, järjestelemistä ja pohtimista. Analyysillä tarkoitetaan siis aineiston tarkastelemista tutkimuskysymysten näkökulmasta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Ensimmäinen vaihe työni aineiston käsittelyssä oli haastattelumateriaalin litterointi. Litterointi osoittautui osin haasteelliseksi, sillä ensimmäisellä kerralla haastattelutilan ulkopuolelta tullut ajoittainen melu heikensi tallenteen laatua jonkin verran. Myös haastateltujen vaihteleva kielitaito aiheutti sen, että

jouduin kuuntelemaan joitain osia useampaan kertaan. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä 16 sivua. Litteroinnin jälkeen luin tekstin muutaman kerran huolella läpi. Aineiston analyysin toteutin käyttämällä induktiivista analyysia ja etsimällä aineistosta tutkimukseni teemoihin ja kysymyksiin liittyviä asioita.

Järjestelin aineiston teemoittain ja tutkimuskysymyksittäin, jotta löytäisin kirjoittamisvaiheessa helpommin samaan aihepiiriin liittyvät keskustelukohdat. Käytin analyysivaiheessa myös erilaisia värikoodeja merkitessäni aineistosta teemojen ja kysymysten mukaisia havaintoja. Tällä tavalla sain eroteltua aineistosta työni kannalta merkitykselliset asiat muusta keskustelusta. Liitin aineistoon haastattelutilanteessa käsin kirjaamani havainnointimuistiinpanot.

Aineistosta löytyi runsaasti sekä tutkimuskysymykseen liittyvää että liittymättöä materiaalia. Aineistossa tuli paljon tietoa esimerkiksi, lukujärjestykseen, opettajien osaamiseen ja toimintaan, vaikeisiin oppiaineisiin, kuten kemiaan ja fysiikkaan, kielitaitoon, työnhaun vaikeuteen, kokeisiin valmistutumiseen sekä kokeiden läpäisyyn liittyvää tietoa, joka ei varsinaisesti liittynyt tutkimuskysymykseeni ja haastattelu-teemoihini. Mietin tarkkaan, mitkä asiat liittyivät tutkimukseeni ja mitkä eivät, jotta tutkimustulokset antaisivat kaivattua tietoa ja toimivat perustana aikuisten perusopetuksen opinto-ohjauksen kehittämistyössä.

6. TUTKIMUSTULOKSET

Aineistosta nousi selvästi esille erilaisia kokemuksia ja mielipiteitä liittyen sekä opettajan että opinto-ohjaajan antamaan tukeen ja ohjaukseen. Kaiken ohjauksen ei mielletty tulleen opinto-ohjaajalta, vaan opiskelijoilla oli runsaasti kokemusta opettajilta tulevasta ohjauksesta ja sen hyödyllisyydestä. Osa opiskelijoista kertoi aluksi, että ryhmäohjaus oli ohjausmuotona toivottavin, mutta keskustelun edetessä havaitsin, että tämä saattaa johtua opiskelijoiden puutteellisista suomen kielen taidoista. Moni haastattelemani opiskelija koki, että suurimmat haasteet opinnoissa ja opinto-ohjauksessa liittyivät nimenomaan suomen kieleen ja vielä varsin suppeaan sanavarastoon.

”Täällä sä mietit vain kielitaitoa, ei niinku mihin ammattiin, sä mietitit vain kielitaitoa.” (H2)

6.1 Henkilökohtaista ohjausta kaivataan lisää

Henkilökohtaiseen ohjaukseen ei kielitaidon puutteiden takia uskalleta kovin helposti hakeutua, vaikka se todellisuudessa koettaisiinkin tärkeimmäksi ohjauksen muodoksi. Kyseessä saattaa olla oman luokan tuoma turvallisuuden tunne; ryhmässä ei yksilön tarvitse välttämättä puhua lainkaan ja tämän vuoksi ryhmäohjaus saatetaan kokea henkilökohtaista ohjausta helpommaksi vaihtoehdoksi. Henkilökohtaisiin kysymyksiin ryhmämuotoinen ohjaus ei kuitenkaan aina vastaa ja siksi olisi tärkeää, että henkilökohtaiseen ohjaukseen uskallettaisiin kielellisistä haasteista huolimatta hakeutua.

Lähes kaikki haastatellut kokivat pystyvänsä tekemään itsenäisiä päätöksiä liittyen omaan tulevaisuuteensa, jatko-opintoihinsa ja työelämään hakeutumiseen ja mieluiten näistä asioista keskusteltiin luokkatovereiden ja kavereiden kanssa. Ryhmämuotoista opinto-ohjausta oli haastateltujen mielestä riittävästi, mutta yksilöohjausta olisi kaivattu lisää.

Vastauksissa korostui opiskelijoiden kokemukset oman kielitaidon riittämättömyydestä sekä opinnoissa että opinto-ohjaukseen osallistumisessa:

”Jos pelkää jos sinä puhuu ensin ja ajattelee ettei ymmärrä mitä sinä sanot.” (H1)

Haastatellut opiskelijat kokevat suurta painetta paitsi koulutyöstä suoriutumisesta, myös jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisestä. He tiedostavat hyvin, miten vaikeaa työn saanti voi olla kantasuomalaisillekin ja kantavat huolta oman työllistymisen suhteen.

”Oon kysynyt monelta, että saatteko unta yöllä, ei saa kun miettii. Ja se vaikuttaa hyvinvointiin.” (H4)

”3 vuoden sisällä on opiskeltava enemmän kuin 12 vuotta. Kotimaassa en ollut opiskellut niin kuin tääl. 100% muuttunut. Täällä on hirveesti [koulutyötä], se jännittää.” (H4)

Erään haastateltavan työnhakua koskeva lause:

”Minulle ei anneta edes mahdollisuutta näyttää mitä osaan.” (H1)

kertoo hyvin miten vaikeaksi opiskelijat työnhaun kokevat. Pinnalla on tunne, että vääränlainen nimi tai kansalaisuus pilaa herkästi mahdollisuudet työsaantiin myös silloin, kun osaaminen ja muu soveltuvuus työtehtävään olisi kunnossa.

Opinto-ohjausta on haastateltujen mukaan ollut riittävästi, mutta moni olisi halunnut hakeutua opinto-ohjaajan luokse henkilökohtaista ohjausta varten. Henkilökohtaisen ohjauksen ja tuen hakeminen koettiin yleisesti kuitenkin liian jännittävänä:

”Ehkä se on se, että itse pitää mennä paikalle, sen [opinto-ohjaajan] toimistoon ja varata aika. Usein opiskelijat eivät tee niin, he pelkäävät, että kielitaito ei riitä, mistä mä puhuisin ja hän kysyisi ja mitä mä sanoisin.” (H2)

”Pitäisi vaan rohkeasti mennä paikalle eikä niin ku ”emmä pysty”, ”emmä jaksa.” (H2)

Opinto-ohjaajan tavoitettavuudessa on ollut jonkinasteisia vaikeuksia. Vaikeuksien ei kuitenkaan katsota johtuvan opinto-ohjaajasta itsestään, vaan enemmänkin päättövaiheen opiskelijoiden tiukasta ja alati muuttuvasta luku-järjestyksestä, joka ei tunnu mahdollistavan ajan irrottamista henkilökohtaiseen opinto-ohjaukseen. Vaikka siis tiedettäisiinkin miten opinto-ohjaajaan saa yhteyttä, ei koulupäivän aikana tunnu olevan aikaa opinto-ohjaajan luona käymiseen, se kun tarkoittaisi oppitunnilta poisjääntiä.

”Mä niinku haluaisin, mut on tunnit päällekkäin, jos olis niiku koulun jälkeen.” (H3)

6.2 Ura- ja jatko-opinto-ohjausta tarvitaan jo syyslukukaudella

Varsinaista ura- ja jatko-opintoihin keskittyvää opinto-ohjausta, joka sisältäisi ansioluettelon ja työhakemusten laadintaa, eivät kaikki opiskelijat olleet tammikuun loppuun mennessä saaneet. Tämä koettiin yhdeksi kehittämis-kohteeksi, kun otetaan huomioon, että kesän kesätyöhaut alkavat jo vuoden vaihteessa. Ansioluettelon ja työhakemusten laadintaa, samoin kuin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tiedonhankintaa ja eri työllistymiseen liittyvien sähköisten palveluiden tuntemusta ja käyttöä tukisi oppilaitoksessa järjestettävät tieto- ja viestintätekniikan kurssit.

Suurin osa haastatelluista koki opinto-ohjauksen vaikuttaneen myönteisesti omiin urasuunnitelmiin. Yksi haastatelluista kertoi saaneensa hyvin tietoa eri ammateista opinto-ohjaajan tunnilla ja löytäneensä ohjauksen avulla oman haaveammatin. Keväällä hän aikookin hakeutua ammatilliseen koulutukseen ja sitä kautta löytää paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa.

Osa opiskelijoista koki, että opinto-ohjauksessa ei kuitenkaan oltu käyty riittävällä tasolla läpi erilaisia ammatteja ja miten niihin hakeudutaan:

”Ehkä mä tiedän vähemmän kuin 20 ammattia, mut niitä on paljon enemmän.”(H2)

Kaikki haastatellut kokivat jatko-opinnot tai mielekkään työpaikan löytämisen erittäin tärkeäksi.

”Se tuntuu vaativalta, että pitää ensin korottaa numeroa ja sitten vasta hakea töitä. Tekemällä oppisi ja saisi rahaa”. (H3)

”Nyt ikä, pitää ehkä ottaa oppisopimus.” (H4)

Viisi haastatelluista oli hakeutumassa suoraan jatko-opintoihin ammatilliseen oppilaitokseen. Kaikki haastatellut pitivät jatko-opintoja hyvänä vaihtoehtona, varsinkin, jos työnhaku perusopetuksen jälkeen ei tuota tulosta.

Työnhakuun, ansioluettelon ja työhakemusten kirjoittamista käsittelevää opinto-ohjausta ei ollut vielä syksyn aikana ollut, vaikka tulevan kesän kesätyöpaikkojen haku oli jo loppuvuodesta käynnissä. Opiskelijat kokivat, ettei heillä tässä vaiheessa ollut vielä riittävää osaamista kesätyöpaikkojen hakemiseen ja että mahdollisesti keväällä tuleva ohjaus oli näiltä osin myöhäistä.

”Minä osaan [laatia työhakemuksen], mutta ei suomenkielellä.” (H6)

Opiskelijat toivoivat, että työnhakuun liittyvien dokumenttien kirjoittamista harjoiteltaisiin oppitunneilla, sillä selkeiden dokumenttien laatiminen suomen kielellä tuntui erittäin haastavalta. Ansioluettelon ja työhakemusten laadintaa auttaisi tietokoneiden käyttö yleisestikin opinnoissa. Haastatteluhetkellä It-taitoja ei haastatelluilla ollut vielä ollut, vaikka työnhaku ensi kesää varten olisi tullut jo aloittaa. Toivottiin myös, että ansioluetteloja pääsisi koulussa tekemään oppitunneilla ja että joku suomenkielinen auttaisi korjaamaan virheet.

”Vähän vaikea vastata ja hakea töihin, jos ei osaa niin huolellisesti.” (H5)

”It-taidot. Oon oppinut jotain kerhoissa, en koulussa.” (H4)

6.3. Selkosuomea ja positiivista kannustamista toivotaan lisää

Ohjauksessa toivottiin myös käytettäväksi selkosuomea. Haastatellut kokivat, että selkosuomen käytöllä sekä puheessa että ohjauksen ja opetuksen materiaaleissa olisi hyötyä suurimmalle osalle opiskelijoista.

”Selkosuomenkielellä ja pitempi ohjausaika, tänä vuonna oli ihan hirveen vaikeeta.” (H1)

Haasteltavat kertoivat siitä, miten vaikealta koulutyö tuntuu. Keskusteluissa nousi esiin positiivisen palautteen tärkeys. Myönteinen puhe opettajilta ja opinto-ohjaajilta tuntui tärkeältä ja sitä kaivattiin lisää.

”Joo, että tuntuisi lupaavalta!” (H1)

Se miten jatko-opintoihin hakeutumisesta, työn saannin mahdollisuuksista ja eri ammanteista ja uravaihtoehdoista opinto-ohjauksessa ja opetuksessa puhutaan, näyttäisi vaikuttavan melko paljon opiskelijoiden motivaatioon, ammatinvalintaan vaikuttaviin päätöksiin sekä itsetuntoon. Opettajien puhutavalla on suuri merkitys oppilaan minäkuvan kehittymiseen. Laura Pesu kertoo, että aikuisten uskomuksilla ja puheella oppilaan tiedoista ja taidoista on äärimmäisen suuri merkitys opiskelijan motivaatioon ja koulusuoriutumiseen (2017, 12). Parviainen on huomannut, että positiivisen ja kaikin tavoin myönteisen tulevaisuuden kuvan luominen aikuisten puheissa on todella tärkeää, jotta myönteisyys kiinnittyisi opiskelijoiden ajatuksiin omista mahdollisuuksistaan (Parviainen 2015, 35–36).

Oman polun ja paikan löytäminen suomalaisessa yhteiskunnassa tuntuu monien mielestä olevan vaikeaa. Opinto-ohjaukselta, opetukselta ja koko oppilaitoksen ilmapiiriltä odotetaan tästä johtuen tavallistakin enemmän myönteisyyttä ja opiskelijoiden positiivista motivointia:

”Se, että opo puhuu ammateista ja kuinka se on niin vaikeaa. Se niinku jännittää, ettei halua mennä mihinkään ammattiin.” (H4)

6.4 Tavoitteena opintojen jatkaminen

Kaikki tutkimukseen osallistuneet opiskelijat olivat melko motivoituneita hakeutumaan joko jatko-opintoihin tai työelämään. Eräs haastateltu koki työelämään siirtymisen tärkeämmäksi, sillä perheellisen koettiin olevan vaikea selviytyä pelkän opintotuen turvin. Jos työelämään siirtyminen ei syystä tai toisesta onnistu tai vaikuta todennäköiseltä, on jatko-opintoihin hakeutuminen edessä. Muut haastatellut olivat selkeämmin suuntautumassa jatko-opintoihin. Ammatin hankkiminen ja ammatilliseen koulutukseen hakeutuminen nähtiin tärkeänä ja selkeänä tavoitteena:

”Mä vaan tiedän, että mä meen amikseen!” (H5)

Opiskelijat olivat syyslukukauden aikana päässeet vierailemaan Keudan Keuran toimipisteessä, jossa he tutustuivat tekniikan ja liikenteen sekä matkailu-, ravitsemis-, ja talousalan mahdollisuuksiin. Opiskelijat kokivat käynnin hyödylliseksi ja toivoivat samanlaisia käyntejä myös muihin oppilaitoksen toimipisteisiin. Käynnillä opiskelijat olivat tutustuneet ammatillisten opintojen suorittamiseen ja nähneet konkreettisesti, miten käytännönläheistä opiskelu on. Myös VALMA, ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus nähtiin mahdollisuutena.

Osa opiskelijoista koki, että he ovat saaneet riittävästi ohjausta ja tukea ammatinvalintaan. Kuitenkin osa haastatelluista, etenkin he, joilla suomen kielen kanssa oli enemmän haasteita, olisivat kaivanneet koululta enemmän tukea ammatinvalintaan liittyvissä kysymyksissä. Eräs haastateltu totesi:

”Hän [opinto-ohjaaja] puhuu niin kuin on totta, se ammatti ei ole helppo mihin oon halunnut kotimaassa opiskella. Siellä oli helpompi koska ei tarvinnut oppia uutta kieltä.” (H3)

Nyt tukea haetaan lähinnä muilta opiskelijoilta, eikä saatu tietoa näin ollen ole välttämättä täysin oikeaa. Opiskelijat toivoivat opinto-ohjaukselta myös muiden vaihtoehtojen esiin tuomista. Tällä hetkellä haastatellut eivät osanneet sanoa mitä muita vaihtoehtoja heillä keväällä on kuin hakeutuminen toisen asteen tutkinto-opiskelijaksi tai VALMA-opintoihin tai työelämään siirtyminen.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Aikuisten perusopetuksen päättövaiheen maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opinto-ohjauksessa Keudassa on paljon hyvää. Haastattelujen perusteella opinto-ohjaus on koettu hyödylliseksi ja tarpeelliseksi, vaikkakaan ei aina määrällisesti täysin riittäväksi. Varsinkin henkilökohtaista ohjausta sekä ura- ja jatko-opinto-ohjausta olisi kaivattu enemmän, etenkin syyslukukaudella. Opettajien antamaa, oppituntien sisällä tapahtuvaa ohjausta ja tukea pidetään äärimmäisen tärkeänä ja hyvin toteutuneena.

Haastattelujen perusteella aikuisten perusopetuksen opiskelijat kaipaavat opinto-ohjaukselta ennen kaikkea myönteistä kannustusta sekä myönteisten oppimiskokemusten luomista. Itsetunnon vahvistaminen nousi haastatteluissa esiin opinto-ohjauksen tärkeimpänä tehtävänä. Myönteisen asenteen ja eräänlaisen ”minä osaan ja onnistun”-tunteen vahvistaminen nousi kenties keskeisimmäksi opinto-ohjauksen kehittämiskohteeksi. Laura Pesu kertoo väitöstudiumuksessaan opiskelijan minäkuvan kehittyvän vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Opettajien puheella, kannustavalla tai vähättelevällä, on suuri merkitys oppilaan oppijaminäkuvan kehittymiseen. Pesu huomasi tutkimuksessaan, että aikuisten uskomuksilla ja puheella oppilaan tiedoista ja taidoista on jopa suurempi merkitys nuoren minäkuvaan ja oppijaminäkuvaan kuin koulu-numeroilla. (2017, 12.). Positiivisen palautteen ja rohkaisun tärkeys nousi myös tekemissäni haastatteluissa useamman kerran esiin.

Jotta opiskelijat jaksaisivat saattaa opintonsa loppuun, opiskella vaikealta tuntuva suomen kieltä ja valmistua aikuisten perusopintokokonaisuudesta, olisi opinto-ohjauksen pyrittävä luomaan opiskelijoissa positiivisuutta ja uskoa tulevaan. Jutta Parviainen käsittelee kasvatustieteen pro-gradu-tutkielmassaan sitä, kuinka tärkeää toivon tuominen ja juurruttaminen on opiskelijoiden tulevaisuuteen liittyviin ajatuksiin ja suunnitelmiin. Toivon luomiseen liittyy oleellisesti positiivinen kannustaminen, tukeminen ja ohjaaminen. Parviainen on huomannut, että positiivisen tulevaisuuden kuvan luominen on äärimmäisen tärkeää, jotta opiskelijat uskaltaisivat luottaa tulevaan ja lähteä sitä kohti luottavaisin mielin (Parviainen 2015, 35–36).

Haastattelemani opiskelijat kertoivat opinnoista suoriutumisen tuntuvan välillä vaikealta. Osa kertoi haasteiden vaikuttavan jopa uneen ja vapaa-aikaan. Kaikki haastatellut kertoivat avoimesti erilaisista vaikeuksistaan suoriutua koulutyöstä. He kokivat myös kokeista saatujen heikkojen arvosanojen heikentäneen opiskelumotivaatiota aikaisemmasta. Opiskelijat kokivat positiivisen kannustuksen määrällä olevan vaikutusta jaksamiseen ja mielikuvaan omasta tulevaisuudesta. Aikuisten perusopetuksen opiskelijat kaipasivat opinto-ohjaajalta juuri Parviaisen (2017) tutkimuksessa tärkeäksi aiheeksi nousutta positiivisen tulevaisuudenkuvan vahvistamista.

Opiskelijat kokivat opinto-ohjauksen ja siihen liittyvän ura- ja jatko-opinto-ohjauksen tärkeäksi osaksi päättövaiheen opintoja. Suurin osa oli sitä mieltä, että heille on kerrottu riittävästi erilaisista töistä ja ammateista. Hakeutuminen ja pääsy eri aloille tuntuu monen haastatellun mielestä kuitenkin liian vaikealta. Useampi vierailukäynti eri Keudan yksiköihin voisi tuoda lisätietoa erilaisista opinnoista ja käytännön toteutuksista.

Lukuvuonna 2018-2019 on aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelmaan sisällytetty kaksi pakollista kurssia, 56 tuntia, opinto-ohjaus ja työelämätaitoja sekä kaksi valinnaista kurssia, 56 tuntia, työelämään ja jatko-opintoihin tutustumista (Keuda 2018). Haastatteluaineiston perusteella olisi perusteltua sisällyttää työelämään ja jatko-opintoihin tutustuminen pakollisiin kursseihin. Arvailujen varaan jää, kuinka moni maahanmuuttajataustainen opiskelija ymmärtää valinnaisia kursseja valitessaan näiden kurssien tärkeyden.

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2017) kerrotaan opinto-ohjauksen tavoitteiksi muun muassa opiskelijan oppimisvalmiuksien parantamisen, opiskelutaitojen kehittäminen sekä opiskelijan ymmärryksen kehittymisen niin, että opiskelija ymmärtäisi paremmin omien valintojensa ja toimintojensa seuraukset (Opetushallitus 2017, 35). Nämä taidot ovat erityisen tärkeitä maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille ja niiden kehittämiseen tulisi kiinnittää opinto-ohjauksessa ja koko perusopetuskokonaisuudessa entistä enemmän huomioita.

7.1 Eettisyys ja luotettavuus

Olen hakenut ja saanut tutkimusluvan Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymältä syksyllä 2018. Olen huolehtinut, että jokaisen haastateltavan yksityisyys säilyy ja että haastateltujen henkilöllisyydet eivät tule missään vaiheessa esiin. Haastattelutilanteet olivat luottamuksellisia, eivätkä yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa lopullisesta raportista. Haastattelutilanteet onnistuivat hyvin ja sain kerättyä tarvitsemani tiedon. Olen hävittänyt digitaaliset tallenteet samoin kuin haastattelutilanteessa tekemäni kirjalliset muistiinpanot asianmukaisesti. Tallenteet eivät olleet missään vaiheessa muiden saatavilla, eikä niitä voida enää käyttää.

Maahanmuuttajataustaisia aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opiskelijoita on Keudassa lukuvuonna 2018-2019 yhteensä 26. Opiskelijoita valittaessa kiinnitettiin huomioita haastateltavien kielitaitoon ja valmiuteen keskustella omista kokemuksistaan suomenkielellä. Myös siihen kiinnitettiin huomiota, että haastateltavissa olisi sekä miehiä että naisia. Koska opiskelijoilla on valtavan erilaiset taustat ja Suomessa oloaika vaihtelee suuresti, nousi riittävä kielitaito lopulta tärkeimmäksi kriteeriksi haastateltavien valinnassa.

Olen pohtinut, miten olisin saanut useamman haastateltavan mukaan tutkimukseen. Kävin keskustelemassa opiskelijoiden kanssa työni aiheesta ja tutkimukseen osallistumisesta luokissa. Havaittiin, että koska meiltä puuttui opiskelijoiden kanssa yhteinen äidinkieli, en välttämättä kyennyt kertomaan tutkimuksen tarkoituksesta ja osallistumisen merkityksestä tarpeeksi selkeästi. Opiskelijat keskustelivat luokassa omilla äidinkielillään, jolloin minulle jäi epäselväksi mistä he keskustelivat, mitä haasteita he osallistumisessa kenties kokivat ja miksi moni halusi jättäytyä haastattelusta pois. Jäin miettimään, olisiko useampi tutustumiskäynti kenties tuonut asiaani ja minua itseäni lähemmäs kohderyhmääni, jolloin uskallus osallistua olisi noussut. Olen myös miettinyt olisiko suurempi osallistujamäärä sittenkään tuonut työhöni lisäarvoa. Kuitenkin, jos mukaan olisi lähtenyt myös opiskelijoita, joiden kielitaito on haastateltuja heikompi, olisiko tuloksista muodostunut jollain tapaa erilaisia? Olisiko

kenties henkilökohtaisen ohjauksen ja selkokielisen materiaalin tärkeys sekä opintojen suorittamisen vaikeus korostunut vastauksissa vieläkin enemmän?

7.2 Oma ammatillinen kehittyminen

Työskentelen yhdeksättä vuotta Keudan työelämäpalveluissa. Ohjaan omassa työssäni opiskelijoita erilaisten koulutusten pariin, autan ja tuen opintojen kaikissa vaiheissa ja iloitsen heidän saatuaan opinnot onnistuneesti päätökseen ja tutkinnon suoritettua. Tämän opinnäytetyön kautta olen saanut lisäoppia opiskelijoiden ohjauksen tärkeydestä. Koin mielekkääksi tehdä opinnäytetyön työnantajalleni, sillä ne kehittämistoimenpiteet, jotka työni tuloksena mahdollisesti tehtäisiin, hyödyttäisivät täysimääräisesti omaa työyhteisöäni.

Olen verrannut omaa osaamistani ja ammatillista kehittymistäni sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetensseihin (Diakonia-Ammattikorkeakoulu i.a.). Olen pyrkinyt kehittämään asiakastyön osaamistani yhä vahvemmasi ja tarkastellut työskentelyäni sekä eettisestä että kriittisestä yhteiskuntaosaamisen näkökulmasta. Tutkimuksellinen ja innovaatio-osaaminen, samoin kuin johtamis- ja yrittäjyysosaaminen ovat niin ikään osa sosionomin ydinkompetensseja. Näihin olen tutustunut jo aiemmissa opinnoissani, mutta ne ovat edelleen vahvistuneet sekä sosionomiopintojen että tämän työn myötä. Olen saavuttanut tavoitteeni ja kehittänyt omaa osaamistani opiskelijoiden ohjauksessa ja kuuntelussa.

Tunnen nyt laajemmin Keudan toimintaa ja olen saanut tutustua todella ammattitaitoisiin, avuliaisiin ja työhönsä positiivisesti suhtautuviin kollegoihin. Yhteistyötahon palaute työstäni on ollut positiivista ja kannustavaa. Yhteistyö on sujunut hienosti ja haluankin kiittää kaikkia työssäni auttaneita ja työni mahdollistaneita keudalaisia, ilman heitä tämä työ ei olisi onnistunut.

7.3 Tulosten hyödyntäminen

Tutkimus tukee Keudan opinto-ohjauksen kehittämistyötä. Tutkimuksen tuloksia voidaan käyttää Keudan aikuisten perusopetuksen opinto-ohjauksen kehittämiseen ja suunnitteluun.

Hakeutuminen työelämään tai jatko-opintoihin ei ole kenellekään helppoa. Eri-tyistä tukea tulee tarjota maahanmuuttajille, joille puutteellinen kielitaito tuo lisähaasteita. Työhakemusten ja ansioluettelon kirjoittaminen ovat esimerkkejä asioista, joita haastatellut eivät kokeneet pystyvänsä nykyisillä tiedoilla ja taidoilla tekemään. Opinto-ohjausta kehitettäessä ja tuntirakennetta suunniteltaessa tämä tulisi ottaa nykyistä paremmin huomioon sisällyttämällä opintoihin esimerkiksi pajamuotoista ansioluettelon ja työhakemuksen kirjoittamisen opetusta. Ura- ja jatko-opinto-ohjauksen sijoittaminen syyslukukaudelle tukisi opiskelijoiden valmiutta hakeutua esimerkiksi kesätöihin opintojen päättyessä. Henkilökohtaisen opinto-ohjauksen mahdollistamiseen ja ohjauksen saataavuuteen koulupäivien aikana tulisi kiinnittää jatkossa enemmän huomiota.

On todettu, että opiskelijat, joilla heikko kielitaito vaikuttaa heikentävästi opintomenestykseen, on taipumus hakeutua ammatteihin, jotka vaativat vain vähän opiskelua ja lukemista suomen kielellä (Naumanen 2007, 4–6). Tämän takia suosittelen, että selkokielen käyttöön opetuksessa ja ohjauksessa kiinnitetään jatkossa vielä aikaisempaakin enemmän huomiota. Myös selkokielen käyttäminen opetus- ja ohjaustilanteissa sekä opetusmateriaaleissa on tärkeää. Osalla opiskelijoista saattaa kielitaito muodostua esteeksi opintojen loppuun saattamisessa ja voi johtaa opinnoissa alisuoriutumiseen.

Aikuisten perusopetuksen kurssimäärä on suuri, mikä tekee opiskelijoiden aikataulusta tiukan ja päivistä pitkiä. Valinnaisten aineiden määrän, esimerkiksi liikunnan, lisääminen ilman, että päivät pitenevät, voisi antaa opiskelijoille kaivatun lepo hetken lukuaineiden täyttämään koulupäivään.

LÄHTEET

- Ahtola, A. *Koulu hyvinvoinnin rakentajana*. Teoksessa Ahtonen, A (toim.) *Psyykkinen hyvinvointi ja oppiminen*, 2016, 12. Viitattu 12.11.2018. https://www.ps-kustannus.fi/lisamateriaalit/psykykkinen_hyvinvointi_ja_oppiminen_esipuhe.pdf
- Alasuutari, P. 2018. *Mitä on laadullinen tutkimus?* Viitattu 26.10.2018. http://www.wedu oulu.fi/tohtorikoulutus/jarjestettava_opetus/Alasuutari/Mita_laadullinen_tutkimus_on.pdf
- Diakonia-Ammattikorkeakoulu. *Sosionomi (AMK) -koulutuksesta valmistuneen osaamisvaatimukset eli kompetenssit*. Viitattu 5.1.2018. <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/>
- Holopainen, M. (2007). *Aikuinen oppijana- Aikuisoppijan erityispiirteiden huomioiminen aikuisopetuksessa*. Viitattu 28.12.2018. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/20042/jamk_1192700219_8.pdf?sequence=1
- ISSN=1798-9280. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 12.11.2018. <http://www.stat.fi/til/kkesk/meta.html>
- Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä. *Aikuisten perusopetuksen opetus-suunnitelma Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Keuda*. 2018.
- Keuda. Intranet. Opinto-ohjaus. Viitattu 23.11.2018. <https://edukeuda.sharepoint.com/sites/into/Pages/Opinto-ohjaus.aspx>
- Keuda. Koulutustarjonta, Aikuisten perusopetus. Viitattu 16.9.2018. <https://www.keuda.fi/koulutustarjonta/koulutushaku/tutkinnot/aikuisten-perusopetus>
- Keuda. *Opetussuunnitelman yhteinen osa. Opiskelijahuolto*. Viitattu 29.11.2018. <https://www.keuda.fi/assets/Ammattiopisto-opetuksen-linkkeihin/OPS-yht-osa-19.8.2015.pdf><https://opintopolku.fi/wp/valintojen-tuki/maahanmuuttajien-koulutus/ammattillinen-koulutus-maahanmuuttajille/>

- L1287/2013. Oppilas ja opiskelijahuoltolaki. Viitattu 1.12.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>
- L2003/359. Kansalaisuuslaki. Viitattu 29.10.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030359>
- L628/1998. Perusopetuslaki 46 §, muutettu lailla 1507/2016. Viitattu 30.11.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Perusopetuslaki%20>
- Naumanen, P. (2007). Selkokielen oppimateriaali. Kohderyhmänä maahanmuuttajat ja erilaiset oppijat. Kehittämishankeraportti. Viitattu 4.2.2019. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/19741/jamk_1196345847_2.pdf?sequence=1
- Nissilä, L. (2009). *Maahanmuuttajien aikuiskoulutus*. Teoksessa Nissilä, L., Sarlin, H-M, (toim.), *Maahanmuuttajien oppimisvaikeudet*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy
- Ollikainen, A-L. (2017). *Opinto-ohjaus ja työelämätaidot*. Viitattu 26.12.2018. https://www.oph.fi/download/183624_tyopaja_2_opinto_ohjaus_ja_tyoelamataidot.pdf
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017). *Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpide-esitykset II*. Opetus ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:5. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 1.11.2018. <http://minedu.fi/documents/1410845/4240776/okm5.pdf/c8ba5aef-5038-4be0-80fd-80d75a00f8e7>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. *Suomen koulutuksen maine houkuttelee vierailijoita ympäri maailmaa*. Viitattu 4.2.2019. https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/suomalainen-koulutusvienti-kasvaa-vahvasti-hallituksen-350-miljoonan-euron-tavoitteen-arvioidaan-tayttyvan
- Opetushallitus. *Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen ohjaus ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatiminen*. Viitattu 13.11.2018. https://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/perusopetuksen_jarjestaminen/aikuisten_perusopetuksen_alkuvaihe/ohjaus_ja_opiskelusuunnitelma

- Opetushallitus. Edu.fi. *Yleissivistävä koulutus. Maahanmuuttajat aikuisten perusopetuksessa*. Viitattu 25.10.2018. https://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/maahanmuuttajien_koulutus/perustietoa_opetuksesta_ja_koulutuksesta/aikuisten_perusopetus
- Opetushallitus. *Kasvatus, koulutus ja tutkinnot. Aikuisten perusopetus*. Viitattu 1.11.2018. https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/aikuisten_perusopetus
- Opetushallitus. *Maahanmuuttaja oppiryhmässäni*. Viitattu 25.10.2018. http://www.oph.fi/download/138123_Maahanmuuttaja_opetusryhmassani.pdf
- Opetushallitus. *Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat lukiokoulutuksessa*. Viitattu 29.11.2018. https://www.oph.fi/download/145303_Maahanmuuttajataustaiset_opiskelijat_lukiokoulutuksessa_2012.pdf
- Opetushallitus. *Opetussuunnitelman perusteet*. Viitattu 20.10.2018. https://www.oph.fi/download/184339_Aikuisten_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2017.pdf
- Opetushallitus. Opintopolku. *Ammatillinen koulutus maahanmuuttajille*. Viitattu 29.11.2018. <https://opintopolku.fi/wp/valintojen-tuki/maahanmuuttajien-koulutus/ammattillinen-koulutus-maahanmuuttajille/>
- Opetushallitus. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki. Viitattu 26.1.2019. https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/oppimisen_ja_koulunkaynnin_tuki
- Opetushallitus. Säädökset ja ohjeet. *Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2017*. Viitattu 11.11.2018. https://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelman_ja_tutkintojen_perusteet/perusopetus/aikuisten_perusopetus
- Parviainen, J. 2015. Opinto-ohjaaja oppilaiden hyvinvointia tukemassa. Viitattu 2.2.2019. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/46629/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201508172679.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Pesu, L. 2017. Vanhempien ja opettajien lapsen taitoja koskevien uskomusten yhteydet lapsen oppijaminäkuvan kehitykseen. Viitattu 2.2.2019. https://bulletin.nmi.fi/wp-content/uploads/2017/10/Pesu11-14_NMI-bulletin-3-2017.pdf

- Punainen Risti. Keskeiset käsitteet. Viitattu 29.11.2018. <https://www.eirasis-mille.fi/sisalto/keskeiset-k%C3%A4sitteet>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/>>. (Viitattu 15.12.2018)
- Salminen, A. (2013). *Opettajan kokemuksia maahanmuuttajaopiskelijan opetuksesta*. Tampereen Ammattikorkeakoulu. Viitattu 11.11.2018. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/65578/Opettajan%20kokemuksia%20maahanmuuttajaopiskelijan%20opetuksesta%202013%2020%20.11%20%20Antti%20Salminen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Sisäministeriö. *Maahanmuutto ja turvapaikkapolitiikka. Turvapaikanhakijat ja pakolaiset. Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan*. Viitattu 1.11.2018. <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2004). Valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta (ETENE). Monikulttuurisuus Suomen terveydenhuollossa. ETENE:n 5. kesäseminaari. Helsinki, 17. elokuuta 2004. Viitattu 7.1.2019. <https://etene.fi/documents/1429646/1559086/ETENE-julkaisu+11+Monikulttuurisuus+Suomen+terveydenhuollossa.pdf/24ffa4b2-1ac7-4926-984e-e99555630342/ETENE-julkaisu+11+Monikulttuurisuus+Suomen+terveydenhuollossa.pdf.pdf>
- Suomen Punainen risti. Monikulttuurisuus. Viitattu 2.1.2019. <https://rednet.punainenristi.fi/node/30079>
- Suomen virallinen tilasto (SVT): *Koulutuksen keskeyttäminen* [verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 12.11.2018. <http://www.stat.fi/til/kkesk/meta.html>
- Tilastokeskus. *Maahanmuuttajat väestössä. Ulkomaalaistaustaiset*. Viitattu 25.10.2018. <http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset.html>
- Tilastokeskus. *Suomen tai ruotsin kielitaito vähintään keskitasoa kolmella neljästä ulkomaalaistaustaisesta*. Ulkomaista syntyperä olevien työ

- ja hyvinvointi-tutkimus 2014. Viitattu 27.10.2018.
https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-11-02_003.html
- Trux, M. (2009). *Maahanmuuttajataustaisten erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa*. Teoksessa Nissilä, L. ja Sarlin, H. (toim.). *Maahanmuuttajien oppimisvaikeudet* (151-152.) Helsinki: Opetushallitus.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. Julkaisut. Valtioneuvosto. Viitattu 12.10.2018.
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/78916/Maahanmuuton%20ja%20kotouttamisen%20suunta%202011%e2%80%932014.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Vakimo, T. (2010). *Aikuisten maahanmuuttajien oppimisvaikeudet*. Teoksessa *Maahanmuuttajan osaamisen tunnistaminen. Maahanmuuttajataustaisen opintoihin hakeutuvan osaamisen tunnistaminen toisen asteen koulutuksessa* (74). Helsinki: Yliopistopaino.
- Vilén, S. (2009). *Toimintamalli maahanmuuttajien tuesta perusopetuksessa: monikulttuurista oppilashuoltotyötä konsultoivat oman äidinkielen opettajat*. Teoksessa Nissilä, L., Sarlin, H-M, (toim.), *Maahanmuuttajien oppimisvaikeudet* (94-95). Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy
- Wilhelmsson, N. (2010). *Onko maahanmuuttajien osaamisen tunnistaminen voimaannuttava viidakko?* Teoksessa Seppälä, T. Wilhelmsson, N, (toim.). *Maahanmuuttajan osaamisen tunnistaminen* (25–26). Helsinki: Yliopistopaino.

LIITE 1: HAASTATTELULUPA

Hei!

Olen Satu Matikainen ja opiskelen sosionomiksi (AMK) Diakonia-ammattikorkeakoulussa Helsingissä. Olen tekemässä opinnäytetyötä maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kokemuksista opinto-ohjauksesta aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa Keudassa.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista. Antamasi tiedot ovat ehdottoman luottamuksellisia.

Haastattelu nauhoitetaan ääninauhalle. Nauhoitettu aineisto käännetään tekstimuotoon ja analysoidaan. Kun aineistoa ei enää tarvita, se tuhoetaan asianmukaisesti. Opinnäytetyön tulosten julkaisu tapahtuu siten, ettei ketään yksittäistä henkilöä voi niistä tunnistaa.

Allekirjoittamalla suostut haastatteluun.

Päiväys ja paikka

Haastateltavan allekirjoitus

LIITE 2: TEEMAHAASTATTELURUNKO

TEEMAHAASTATTELURUNKO:

Haastattelun avaaminen:

-Koetko saneesi uusia ystäviä koulussa ja viihdytkö koulussa?

-Koetko, että kielitaitosi on kehittynyt opintojen aikana?

1. Kokemukset saadusta opinto-ohjauksesta opintojen päättövaiheessa

- Minkälaista opinto-ohjausta olet saanut jatko-opintoihin ja työelämään hakeutumisen tueksi?

-pakollista /valinnaista

-yksilö /ryhmä

- Minkälaista hyötyä koet, että saamastasi opinto-ohjauksesta on sinulle ollut?

- Millainen ohjaus on ollut sinulle hyödyllisintä?

-opintoihin liittyvä

-jatko-opintoihin liittyvä

-työhön hakeutumiseen liittyvä

- Onko opinto-ohjaus vastannut odotuksiisi ja tarpeisiisi?

- Oletko saanut helposti yhteyden opinto-ohjaajaan opintojen päättövaiheessa aikana?

- Koetko saaneesi riittävästi opinto-ohjausta opintojen päättövaiheen aikana? Jos et, minkälaista ohjausta olisit kaivannut enemmän?

2. Miten ohjaus on tukenut valmistautumistasi jatko-opintoihin ja työelämään? (Esimerkiksi tutustuminen TE-toimiston palveluihin, sähköisiin työnhakukanaviin ja yhteishakuun liittyviin palveluihin)

- Ketkä tai mitkä asiat ovat vaikuttaneet ajatuksiisi tulevaisuuden suhteen?
  - opinto-ohjaaja /opettajat
  - ystävät /perhe
  - opinnot
- Onko opinto-ohjaus vaikuttanut tulevaisuuden suunnitelmiisi ja miten?
- Oletko saanut riittävästi jatko-opinto- ja uraohjausta ja keneltä olet sitä saanut?
- Koetko, että osaat hakeutua jatko-opintoihin tai työelämään?

3. Opiskelijan ura- ja jatko-opintosuunnitelmat

- Olisitko kaivannut opinto-ohjaajalta enemmän apua tulevaisuuden suunnitteluun?
- Mihin olet ajatellut hakeutua opintojen päättyessä?
  - jatko-opinnot ammattikoulussa
  - lukio
  - työ
  - muu
- Miten Keuda voisi mielestäsi kehittää päättövaiheen opinto-ohjausta?

